

605.

5/6/4. 1874

**РАБОТНИЦА
І СЯЛЯНКА**
№2 ЛЮТЫ 1957

СССР
МОНІ
ЛЕНІНА

Moderato

БАЯН

СОЛО (ДАЧКА)

1. Ма-мач-ка, пры-шоў Ся-рож-ка, па-ся-дзець са

мно-ю трош-ка Хо-ча што-сьці мне ска-за-ці, не ма-гу я

(МАЦІ)

раз-га да-ці. 2. Ой да-чуш-ка, што ты, што ты, ад-праў-ляй да-

-моу я-го ты. Не пус-кай ты ба-ла-му-ты, і не вер ні

Хор

у-чым я-му ты 3. Ве-даць нам у-сім ці-ка-ва, а я-

-ка-я хлоп-цу спра-ва, і я-ка-я тут пры-

чы-на, што пры-шоў ён сён-ня да дзю-чы-ны

АД ЗАКАРМЛЕННЯ

Словы Адама РУСАКА Музыка К. ПАПЛАУСКАГА

СЯРОЖКА

- Дачка:** — Мамачка, прышоў Сярожка,
Пасядзець са мною трошка.
Хоча штосьці мне сказаці,
Не магу я разгадаці.
- Маці:** — Ой, дачушка, што ты, што ты,
Адпраўляй дамоў яго ты.
Не пускай ты баламуты,
І не вер ні ў чым яму ты.
- Хор:** — Ведаць нам усім цікава,
А якая хлопцу справа,
І якая тут прычына,
Што прышоў ён сёння да дзяўчыны.
- Дачка:** — Мамачка, казаў Сярожа,
Што ў брыгадзе мне паможа
Парабіць усю работу
Са мной разам у ахвоту.
- Хор:** — Ой, глядзі, не давярайся,
Лепей хлопца адцурайся,
Ты сама усё на славу
Робіш вельмі спрытна і рухава.
- Дачка:** — Мамачка, хачу прызнацца,
Не магу я адцурацца,
Бо навек праклаў Сярожка
К майму сэрцайку дарожку.
- Маці:** — І няхай дарожка тая
Крапіваю зарастае,
А ты дома сядзі ціха,
Каб не знала цябе ліха.
- Хор:** — Гэта хлопцу толькі жарты,
А чаго ў жыцці ён варты,
Ці пашаны за работу,
А ці ганьбы за ляноту!
- Дачка:** — Мамачка, казаў Сярожа,
Без мяне ён жыць не можа,
А хлопчына, як загіне,
Дзе-ж падзецца мне, дзяўчыне!
- Хор:** — Гэта-ж ён, дзяўчына, хлусіць,
Каб цябе любіць прымусіць,
А самому той парою
Добра пасмяяцца над табою.
- Дачка:** — Мамачка, хлусні ні крошкі,
У сельсовет заве Сярожка,
Каб са мною запісацца,
Ці-ж магу я адказацца!
- Хор:** — Ой, матуля, не спрачайся,
На вяселле ты збірайся,
А вяселле прычакаем,
Разам з вамі слаўна пагуляем.

5764.1874

Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ
ТРЫЦЦАЦЬ ТРЭЦІ

№ 2

ЛЮТЫ 1957

УСЕ НА ВЫБАРЫ!

НАША рэспубліка, як і ўся краіна, дзейна рыхтуецца да чарговых выбараў у мясцовыя Саветы дэпутатаў працоўных. Два гады аддзяляюць нас ад мінулых выбараў. А колькі за гэты невялікі тэрмін мы бачым новага!

Краіна наша — вялікі Саюз Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік — няўхільна рухаецца ўперад. З кожным годам расце здабыча вугалю, вытворчасць металаў, нафты, абутку, адзення, прадуктаў харчавання. З кожным годам павялічваюцца прыбыткі працоўных, паляпшаецца жыццё кожнай сям'і.

А колькі новага за гэтыя два гады мы бачым у нашай рэспубліцы! Два гады таму назад на Камароўскай плошчы ў Мінску толькі яшчэ пачыналася будаўніцтва паліграфічнага камбіната, а цяпер гэта вялікае прадпрыемства, аснашчонае навішай тэхнікай. Яно выпускае ўжо сотні тысяч кніг для савецкіх чытачоў. Два гады таму назад не было яшчэ і шоўка-ткацкай фабрыкі ў Віцебску, а цяпер нашы дзяўчаты ўжо адзяваюцца ў яе тканіны. На адным з індустрыяльных гігантаў рэспублікі — Мінскім аўтамабільным заводзе — за гэты час спраектавана новая машына — 40-тонны самазвал. На трактарным заводзе асвоілі выпуск новых трактараў. Паспяхова ідзе будаўніцтва заводаў аўтаматычных ліній, запасных дэталяў, Васілевіцкай электрастанцыі. Новае мы бачым у кожным горадзе, у кожнай вёсцы, у кожным доме.

Выбары ў мясцовыя Саветы дэпутатаў працоўных сёлета знамянальны тым, што супадаюць з падрыхтоўкай да 40-годдзя Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі — светлага, радаснага свята працоўных усяго свету. На гэтыя выбары, як на ўсе папярэднія, савецкі народ ідзе ў цесным аднанні з Комуністычнай партыяй — сваім верным і выпрабаваным баявым кіраўніком. У цесным блоку комуністаў і беспартыйных — вялікая магутнасць нашай Радзімы.

Уся гісторыя Комуністычнай партыі — гэта гісторыя служэння народу, нястомнай барацьбы за яго інтарэсы, за яго працвітанне. Колькі слоў гарчай, шчырай удзячнасці чуем мы зараз на перадвыбарных сходах. Ідзе яна з самых глыбін чалавечага сэрца і выяўляецца ў велізарным палітычным і вытворчым уздыме, у імкненні ператварыць у жыццё праграму вялікіх работ, вызначаную XX з'ездам Комуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Рэкі чарніла трацяць буржуазныя пісакі на расхвальванне буржуазнай дэмакратыі. Але ў якой капіталістычнай краіне бачылі яны, каб насельніцтва прымала ў выбарах такі масавы ўдзел, як у нашай краіне? Толькі ў мясцовыя Саветы дэпутатаў працоўных выбіраецца ў нас больш паўтара мільёна чалавек. Дзе, у якой капіталістычнай краіне бачылі яны, каб простыя людзі — рабочыя, сяляне, працоўная інтэлігенцыя — адчувалі сябе сапраўднымі гаспадарамі жыцця, вырашальнікамі свайго лёсу? Дзе бачылі яны, нарэшце, такое сапраўднае роўнапраўе жанчын з мужчынамі, якое існуе ў нашай краіне?

Шмат новых актывістак вырасла ў нашай рэспубліцы. Тысячы жанчын працуюць зараз агітатарамі, членамі выбарчых камісій. Прымаючы актыўны ўдзел у грамадскім жыцці, нашы жанчыны адчуваюць вялікае маральнае задавальненне. Яны бачаць, што іх старанні прыносяць карысць савецкім людзям.

Шмат жанчын і сярод кандыдатаў у дэпутаты мясцовых Саветаў. Хто яны, удастоеныя гэтага высокага гонару? Простыя, скромныя працаўнікі: работніцы, калгасніцы, настаўніцы. На агульным сходзе калектыву Пінскай запалкавай фабрыкі кандыдатам у дэпутаты Брэсцкага абласнога Савета дэпутатаў працоўных была названа майстар Наталля Васільеўна Якушава. Калектыву фабрыкі добра ведае Наталлю Васільеўну як добрага вытворчага работніка, чулага, спагадлівага таварыша. Аб ёй вельмі цёпла гаварылі на сходзе клейшчыца Мешчаракова, набіўшчыца Грыбанава і іншыя таварышы.

Анастасія Аляксандраўна Раманюк загадвае свінафермай у калгасе імя Варашылава Пружанскага раёна. Летась калгас атрымаў па 16 цэнтнераў свініны на кожныя 100 гектараў зямлі. Сёлета работнікі фермы абавязаліся атрымаць свініны на 25 працэнтаў больш. У гэтым вялікая заслуга Анастасіі Аляксандраўны. І не дзіва, што агульны сход калгаснікаў гораха ўхваліў прапанову выставіць кандыдатуру тав. Раманюк у абласны Савет дэпутатаў працоўных.

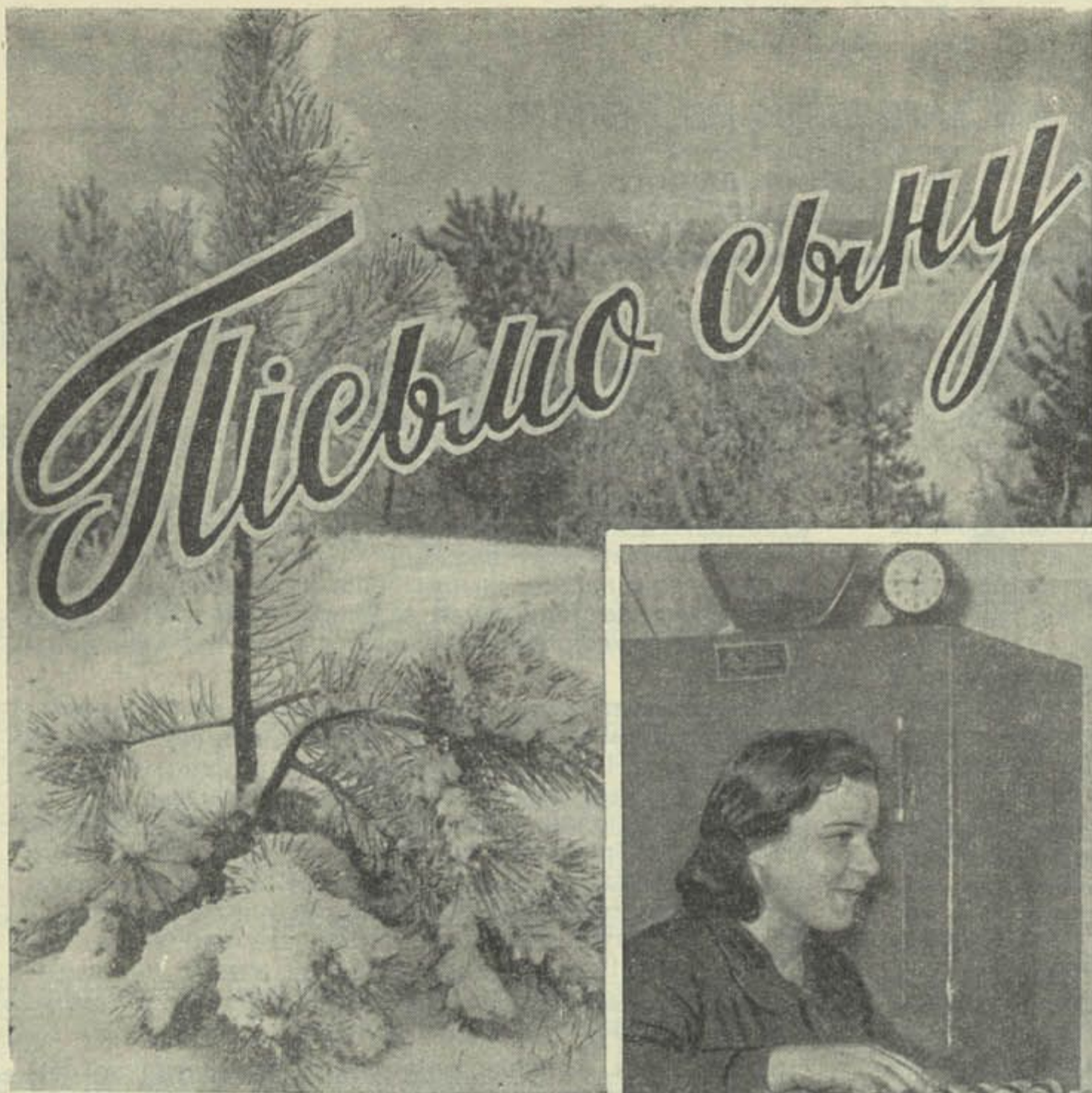
Сярод кандыдатаў у дэпутаты мясцовых Саветаў ёсць і перадавая работніца Мінскай абутковай фабрыкі Клара Віктараўна Сенатава, і калгасніца сельгасарцелі «Маяк соцыялізма» Рудзенскага раёна, Герой Соцыялістычнай Працы Серафіма Паўлаўна Тарашкевіч, і аграном Калінкавіцкай МТС Ванда Вячаславаўна Гапановіч, і электраманцёр Гомельскага вагоннага ўчастка Вольга Сяргееўна Кіржанова, і многія іншыя. Калі знаёмішся з іх біяграфіямі, крок за крокам разбіраешся ў іх жыцці, то пераконваешся, што ўзвылічыла іх толькі праца — аснова ўсяго жыцця.

Усебакова абмяркоўваючы дзейнасць мясцовых Саветаў, выбаршчыкі даюць будучым дэпутатам свой наказ, патрабуюць, каб яны вышэй за ўсё ставілі інтарэсы Радзімы, усямерна паляпшалі сваю работу. Сустрэкаючыся з кандыдатамі ў дэпутаты, нашы жанчыны даюць ім наказ — больш увагі ўдзяляць пытанням жыллёвага будаўніцтва, грамадскага харчавання, расшырэнню дзіцячых устаноў, пральняў — усяго таго, што заклікана палегчыць нашу працу і быт.

3-га сакавіка жанчыны нашай рэспублікі разам з усім народам прыйдуць на выбарчыя ўчасткі, каб аддаць свае галасы лепшым сынам і дочкам беларускага народа. Галасуючы за кандыдатаў блока комуністаў і беспартыйных, яны будуць галасаваць за мір, за шчасце нашых дзяцей, за нашу вялікую Радзіму.

Усе на выбары!

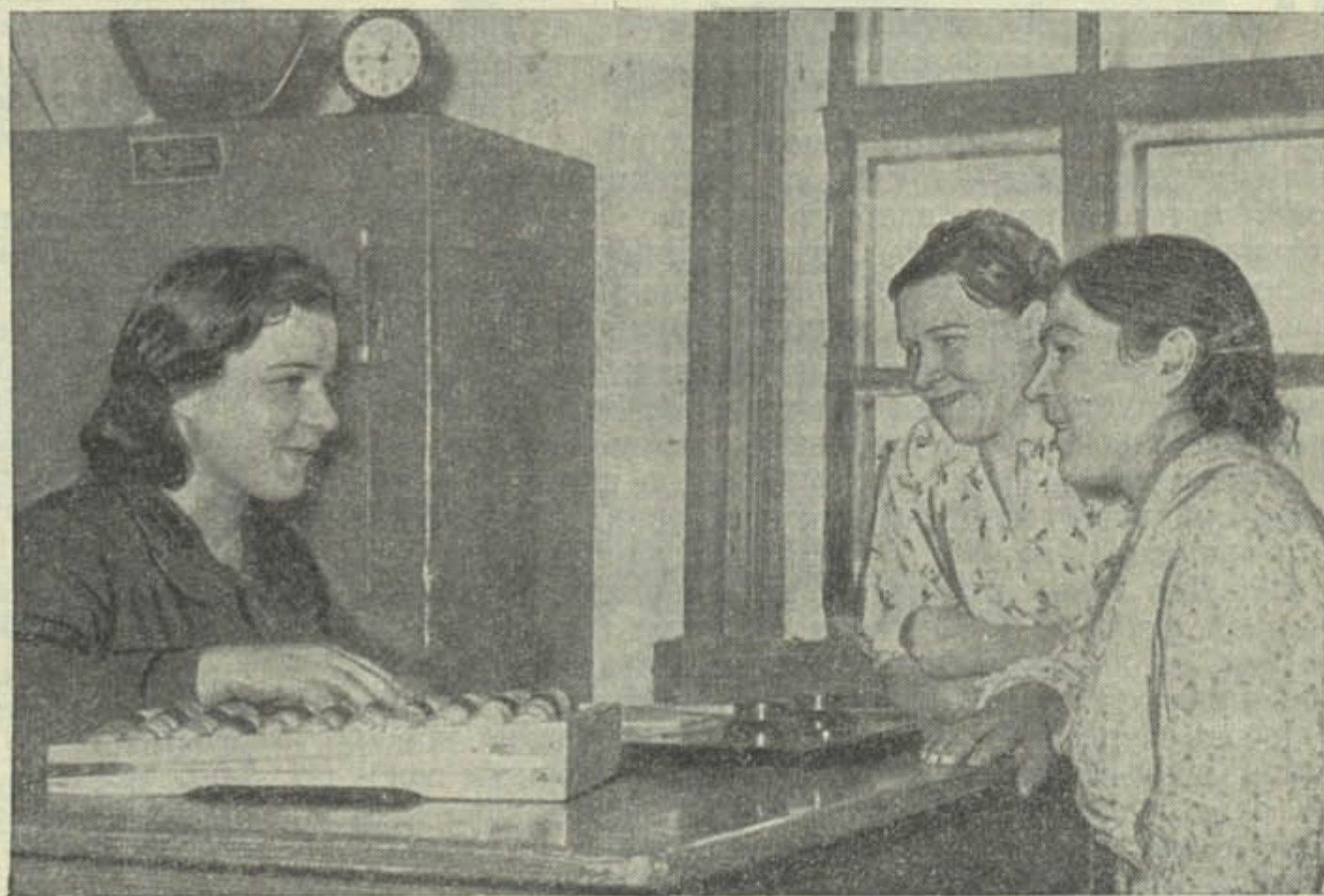

МАРОЗНЫМ вечарам Аляксандра Грыгор'еўна Бумажэнка атрымала пісьмо. Яно было ад старэйшага сына — Сашы, які служыў у арміі, дзесьці ў цёплых краях. Там, піша сын, і зімы сапраўднай не бывае: так, перападзе сняжок на дзень-другі, і зноў цёплыня: у адной гімнасцёрцы можна хадзіць...

Аляксандра Грыгор'еўна некалькі раз перачытала пісьмо. Сын, коротка паведаміўшы аб сваёй службе, цікавіўся калгаснымі навінамі, пытаў, што робіць зараз бацька, якія поспехі ў сястры Надзі, як адчувае сябе двухгадовая Люба, якую ён ведае толькі па фатаграфіі, і колькі-ж двоек змог атрымаць малодшы брат Віктар. Ну, пра двойкі ён, вядома, жартам напісаў: ведае-ж па мінулых пісьмах, што ў Віці за ўсё першае поўгоддзе не толькі двоек — ніводнай тройкі не было, а па чытанню — скрозь пяцёркі. Старанны хлопчык, вось толькі свавольнік вялікі, удаўся ў старэйшага брата...

Успомніўшы аб свавольстве сыноў, маці міжволі ўсміхнулася. Шмат, ой шмат клопатаў з дзецьмі, асабліва з хлопчыкамі. Пакуль выгадуеш іх, пакуль паставіш на ногі, колькі перадумаеш, перажывеш, перацерпіш... І ўсё-ж якое

Рахункавод-касір калгаса комсамолка Ганна Кавалеўская падлічае працадні, выпрацаваныя звеннявымі па ільну Марфай Тумашовай і Аленай Ракомс.

гэта шчасце, якая радасць у жыцці — дзеці!

У думках Аляксандры Грыгор'еўны праплывае ўсё яе жыццё — дзяцінства, пара дзявоцтва, замужства... Нічога не скажаш: добра, у дастатку стала жыць сям'я ў калгасе, але раптам грывнула вайна. Пасля фашысцкай акупацыі ў вёсцы Скабы не засталася ні грамадскіх будынкаў, ні жывёлы. Палі зараслі бур'янам. Бачачы страшэнную разруху навокал, некаторыя, слабыя сэрцам, разышліся хто куды з родных, спустошаных вайною мясцін.

Вельмі добра памятае Аляксандра Грыгор'еўна той вечар, калі муж аб'явіў ёй, што і ён вырашыў «падацца ў леснікі».

— А ў лесніках табе лепш будзе? — з сэрцам запытала яна.

— Лепш не лепш, а ўсё-ж пла-та...

— Ды ці многа той платы? Эх ты, гора-работнічак! Амаль поўвека ў хлебарабах прахадзіў, а тут яго на зарплату пацягнула... Так-

сама мне, прафесар знайшоўся! А хто дзяцей выходзіць будзе?

— Ды ідуць-жа людзі, — збянтэжана апраўдваўся муж. — Давай прыкінем, колькі суседзяў нашых на старану падалося... Блізнёў Іосіф, чуваць, нейкім камендантам у інтэрнаце курсантаў уладзіўся. Рабцоў Леанід — на завод рознарабочым... Генадзі Хітроў — матарыстам... Гарбаценка Іван — манцёрам... Роўба Фёдар — манцёрам на шасэйную дарогу... Лічы, па нашай акрузе ўжо чалавек дзвесце з калгаса пайшло.

— І гэта парадок? — гнеўна прамовіла Аляксандра Грыгор'еўна. — Пайшлі і няхай сабе.

... І ўсё-ж падаўся муж у леснікі. Пайшоў з калгаса...

Але Аляксандра Грыгор'еўна ўсім сэрцам верыла, што настане лепшы час, што калгас хутка пойдзе ўгору. А для гэтага трэба працаваць напорыста, дружна. І яна падвозіла зерне, убірала збожжа, касіла траву на лугах. Побач з ёю напружана працавалі дзесяткі людзей, якія душой хварэлі за родны калгас.

На чале праўлення стаў журналіст Аркадзь Якаўлевіч Песін. Ён адразу прыйшоўся калгаснікам па душы: патрабавальны, напорысты, ініцыятыўны. Праўленне, пярвічная партыйная арганізацыя, актыў сяла распрацавалі і на агульным сходзе зацвердзілі перспектывы план арцелі на бліжэйшыя гады.

... Ішлі месяцы, гады.

Аднойчы Песін сустрэў лесніка Мікалая Бумажэнка, які вяртаўся з далёкай дзялянкі.

— Ну як, Мікалай Маркавіч, жывецца-можацца?

І ён раскажаў, што ўжо вярнуліся з «адыходніцтва» дзесяткі падсобных рабочых, дарожных майстроў.

— Усіх цягнуць родныя месцы, — працягваў Песін. — Вось нядаўна вырашыла прыехаць да нас Ефрасіння Камісарава з дачкой. Можна, чуў? Больш дваццаці год працавала ткачыхай у Шуі, а як даведлася ад сястры, што ў калгасе жыццё наладжваецца — пацягнула і яе на радзіму. Пісьмо прыслала: пытае, ці прыем... Вядома, прыем!

— А якую, к прыкладу, работу вы мне дасце? — спытаў Мікалай Маркавіч.

— Выбірай па сэрцу, — усмінуўся старшыня. — Спраў усякіх — непачаты край: і ў паляводстве, і ў жывёлагадоўлі, і на будаўніцтве.

— Падумаць трэба, — адказаў ляснік.

— Ну, падумай. Яшчэ раз падумай... Вось дачка твая Надзя ўжо надумала.

І Мікалай Маркавіч здаўся. Ён хутка разлічыўся ў лясніцтве. Няма чаго граху таіць: яму было крыху сорам перад аднасяльчанамі, якія ўсе гады працавалі не шкадуючы сіл, узнімаючы запушчаную арцельную гаспадарку. Але аднасяльчане асабліва і не дакаралі былых «уцекачоў». Бачна было, што сваю памылку яны стараюцца загладзіць сумленнай працай.

Аляксандра Грыгор'еўна ад душы радавалася, бачачы старанні мужа. Спачатку ён прымаў удзел у будаўнічай брыгадзе, рамантаваў збрую, а цяпер праўленне зацвердзіла яго аўчаром.

І пра Надзю добрая слава пайшла па калгасу, як пра старанную даярку.

Жыццё сям'і паступова наладзілася. І ўсё гэта трэба падрабязна апісаць сыну.

Сытная вячэра ўжо чакала мужа і дачку. Пісьмо сына Мікалай Маркавіч прачытаў уголос. Потым узяў чысты сшытак і пачаў пісаць. Ён паведаміў сыну, што ў 1956 годзе калгас атрымаў каля двух мільёнаў рублёў прыбытку замест 446 тысяч рублёў у 1955 годзе. На кожны працадзень выдава каля паўтара кілограма збожжа, столькі-ж бульбы і па дзесяць рублёў грашыма. Добра вядомая Аляксандру сям'я Васіля Тумашова атрымала амаль сто пяцьдзсят пудоў збожжа і звыш 15 тысяч рублёў грашыма, больш двух тон бульбы.

— У сям'і Тумашовых чатыры поўнацэнныя работнікі, і ні адзін не быў у «адыходніках»... — ус-

міхнулася Аляксандра Грыгор'еўна.

— Правільна, — згадзіўся Мікалай Маркавіч. — Таму я і стаюлю яе ў прыклад. На гэтую сям'ю і мы раўняемся...

Затым Мікалай Маркавіч паведаміў сыну, што іх сям'я забяспечана і хлебам, і бульбай, і іншымі прадуктамі. На набыццё мэблі, швейнай машыны і паліто для Надзі выдзелены грошы з сямейнага бюджэту...

— А пра яблынькі забыў? — нецярпліва спытаў Віця.

Прышлося дадаць, што на прысядзібным участку ўжо высаджана трыццаць яблынь, некалькі сліў і груш. Для каровы корму назапашана ў дастатку. Гадуецца добры парсючок (аднаго прырэзалі на новы год)... Праведзена радыё — сям'я кожны вечар слухае Маскву і Мінск. У сакавіку — красавіку хата будзе асветлена электрычнасцю...

— І ўсё ты пра сябе толькі, пра сваю хату, а Саша-ж усімі калгаснымі справамі цікавіцца, — напамніла жонка.

— Што-ж, можна напісаць пра ўраджайнасць. Збожжа знялі ўдвая больш, чым у 1955 годзе, — амаль 11 цэнтнераў на круг з кожнага гектара. Толькі за адзін год пабудавалі пяць крытых такоў,

свіран на трыста тон збожжа, стайню, чатырохградковы шлакабетонны свінарнік. Дах пад шыферам. Гэта не жарты. Будзе хутка падвесная дарога, электрычнасць, механізаваная кормакухня.

Захапіўшыся, Мікалай Маркавіч усё пісаў і пісаў, раячыся з жонкай, дачкой і малодшым сынам. Двухгадовая Люба ўжо даўно заснула на руках маці.

— Ну, хопіць, — сказаў, нарэшце, Мікалай Маркавіч, выціраючы хусцінкай успацелы лоб.

— Хопіць дык хопіць, — згадзілася Аляксандра Грыгор'еўна. — Толькі ты, леснічок-баравічок, пра галоўнае якраз і забыў напісаць...

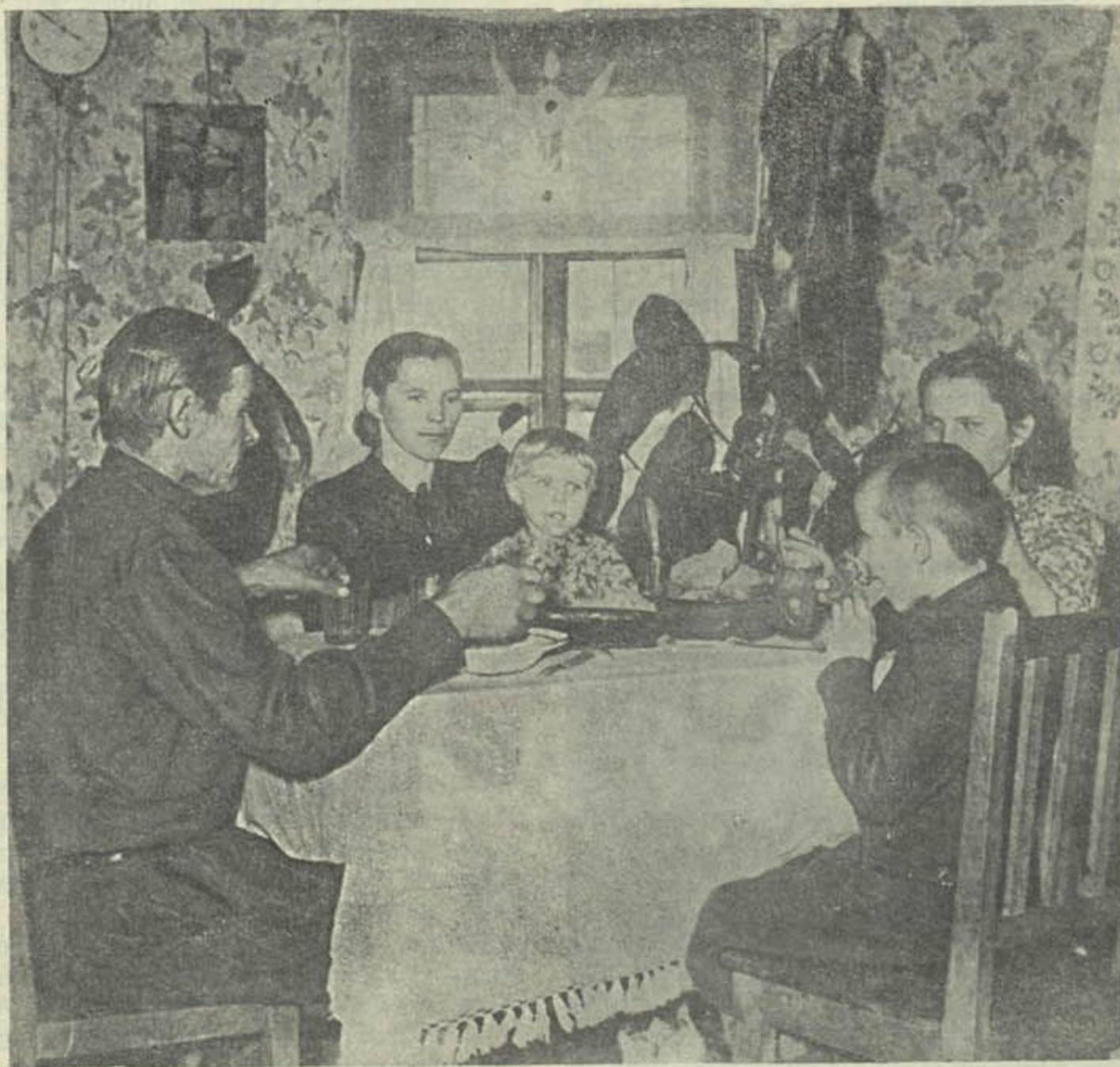
— Пра што гэта? — з некотрай крыўдай азваўся муж.

— А пра тое, што калі Саша ішоў у армію, у нашым калгасе была толькі адна аўтамашына, а зараз ужо чатыры. Да яго прыезду будзе значна больш. Так што пасля службы ў арміі няхай сме-ла едзе ў нашу калгасную сям'ю. Работа па душы яму знойдзецца: у добрых шафёрах маем патрэбу.

— Правільна, — згадзіўся Мікалай Маркавіч. — Пра гэта трэба напісаць абавязкова!

П. ЧЭРНЫХ.

Калгас імя Молатава
Полацкага раёна.

Сям'я калгаснікаў Аляксандры Грыгор'еўны і Мікалая Маркавіча Бумажэнка за абедам.

Фото П. Нікіціна.

Гаспадары

АДЧЫНЯЕШ цяжкія дзверы ў цэх — і цябе адразу абдае пахам смалістага лесу. Бярвенні няопынна паўзуць у піларамы, па транспарцёрах плывуць дошкі, чуюцца рэжучы звыш пил.

Мы спыняемся каля адной рамшчыцы: сярэдніх год жанчына ў ботах, ватніку і шапцы-кубанцы стаіць за рулём цялежкі і час-ад-часу падводзіць яе да ваганеткі, на якой складзены бярвенні.

— Падрыхтуйся! — коратка кідае яна памочніку. Удваіх яны лёгка скочваюць бярвенне, яно плаўна апускаецца на цялежку. Рамшчыца заціскае бярвяно кляшчамі. Цялежка падсоўвае яго да пілы. Сталь урэзваецца ў дрэва, і бярвяно, прайшоўшы праз пілы, распадаецца на дошкі.

Рухі рамшчыцы рытмічныя, уся яна сканцэнтравана і толькі, заўважаючы пачобных, усміхаецца:

— Азонам прыйшлі падыхаць? У нас прыемна працаваць, нібы ў сасновым лесе.

Твар жанчыны адкрыўся ў ветлівай усмешцы, а ў вачах замільгалі вясёлыя іскоркі.

Рабочы-сусед заўважыў:

— Землянухіна, да цябе зноў госці?

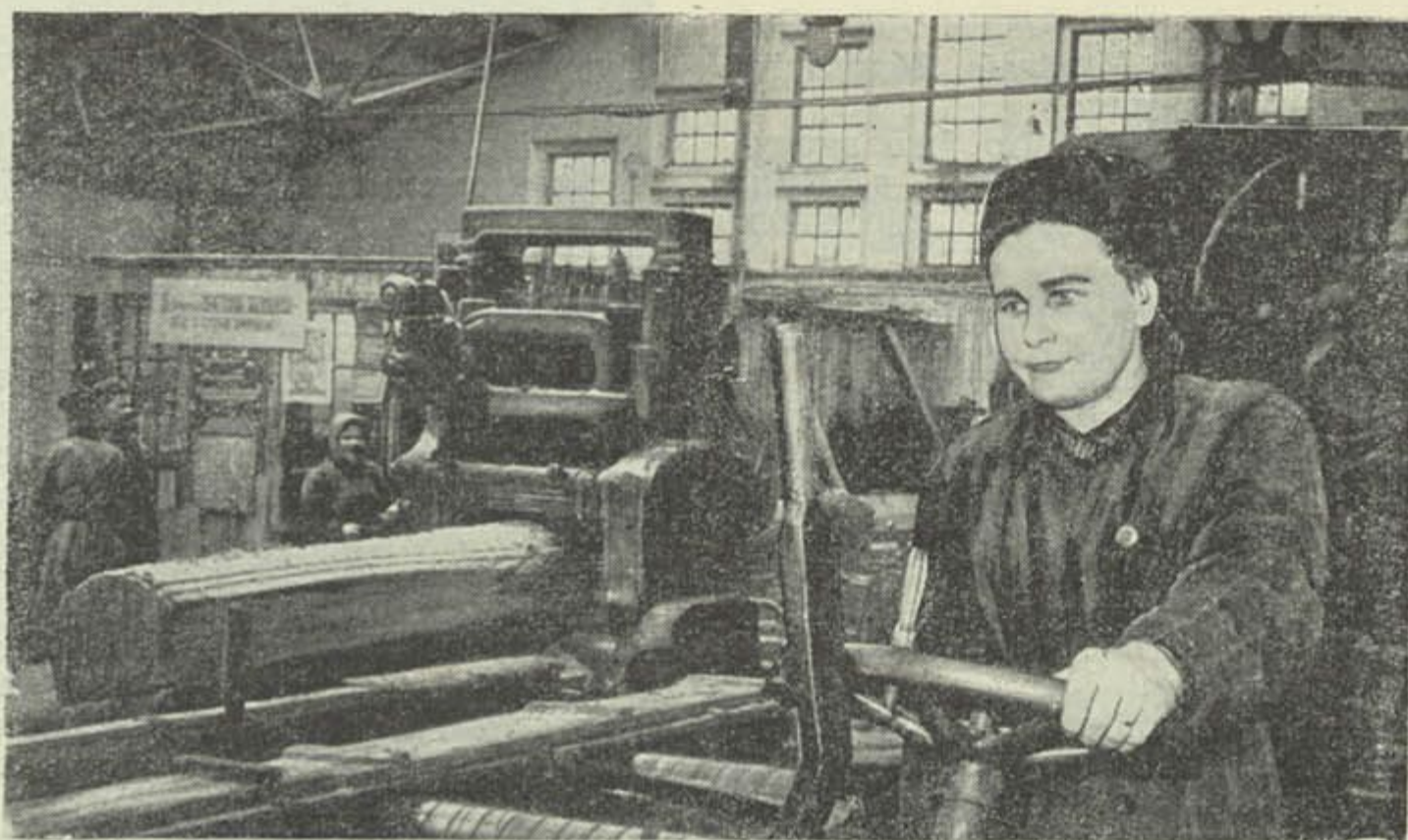
Дык вось гэта хто! Адразу ўспомнілася, што казаў галоўны інжынер Г. К. Бадуноў:

— Абавязкова пазнаёмцеся з нашай лепшай рамшчыцай Вольгай Антонаўнай Землянухінай. У ёй адна выдатная якасць — нястомная цяга да ведаў, да ўсяго новага.

Прышла яна ў лесацэх прыбіральшчыцай, а зараз — лепшая рамшчыца. Амаль кожную змену распілоўвае звыш нормы пяць-шэсць кубаметраў лесу.

Уважлівей прыглядаемся да Вольгі Антонаўны: упарта спіснуты рот, глыбокая складка між броваў гавораць аб настойлівасці і цвёрдасці характару.

...Піларамы на першы погляд здаецца

У лесапільным цэху. Рамшчыца Вольга Антонаўна Землянухіна за работай.

ца нескладаным механізмам, але кожны дзень ставіць перад навічком усё новыя пытанні. Так было і з Вольгай Антонаўнай. Ёю авалодала цяга да тэхнікі, жаданне пазнаць машыну, нават разабраць яе. Самае галоўнае — навучыцца ставіць пілы. Не кожнаму рамшчыку гэта ўдаецца. Землянухіна не раз назіралася, як піластаў устаўляў пілы па 7—11 у рад па патрэбнаму дыяметру.

— Нацягнуты, як струны, толькі што не звяняць! — любуючыся на сваю работу, гаварыў майстар.

Не выперпела Вольга Антонаўна:

— А я змагла-б пілы ставіць?

Іосіф Фёдаравіч Гізун крытычным вокам зірнуў на рамшчыцу:

— Чаму-ж не? Недарма-ж кажуць, што справа майстра баіцца.

Піластаў не памыліўся: у Вольгі Антонаўны хапіла настойлівасці і кемлівасці, каб авалодаць і гэтым майстэрствам.

* * *

З Вольгай Антонаўнай мы ў той-жа дзень сустрэліся дома. У светлым пакоі ўтульна, чыста, шмат кветак. Над ложкам — партрэт маладой жанчыны, якая даверліва абaperлася на плячо мужчыны. Яна нечым нагадвае гаспадыню дома. Побач маляўнічы партрэт зусім маладой дзяўчыны ў форме воіна Савецкай Арміі. У адной рамцы з ёю — фатаграфія сержанта: шырока пастаўленыя вочы глядзяць на свет проста і шчыра.

— Гэта мая сястра з мужам. А побач — сын і дачка, — ахвотна тлумачыць Вольга Антонаўна і, нібы спахпаіўшыся, дадае: — Дзеці сястры, але яны мне як родныя.

Сястра памёрла восемнаццаць год назад. Вольга Антонаўна выйшла замуж за яе мужа.

— Каб чужая жанчына дзяцей не пакрыўдзіла... І вось выхавала...

У вачах гаспадыні столькі цяпла і ласкі, што пераконваешся: вялікае сэрца ў гэтай жанчыны!

— Я з-за дзяцей не магла выбрацца з горада, калі пачалася вайна, — ціха дадае яна.

— А муж?

Вольга Антонаўна адарвала позірк ад партрэта, і мяне адразу здзівіла перамена, якая адбылася ў яе твары: вочы пагаслі.

— Ён не вярнуўся да нас пасля вайны. У яго дзесьці другая сям'я, — прамовіла яна з болем. — Але я выходзіла сына і дачку для Радзімы. Радзіма на мяне не ўкрыўдзе: Люся адразу пасля вызвалення пайшла на фронт, да Берліна дайшла; Толькі звыштэрміновую службу, у арміі ім задавалены. У абодвух ужо сем'я.

Стук у дзверы перапыніў размову. З'яўленне суседкі было дарэчы.

— Знаёмцеся: Мар'я Сямёнаўна Апёнак — наша старэйшая працаўніца. На камбінаце з 1929 года. Прышла шлях ад работніцы да майстра. Працавала брыгадзірам, бракерам і закончыла начальнікам сартыровачна-абразнога аддзялення фанернага цэха. Нядаўна мы праводзілі яе на пенсію.

Энергічная, рухавая, нягледзячы на свой «пенсійны» ўзрост, Мар'я Сямёнаўна ахвотна расказвае:

— Нашы рабочыя — сапраўдныя гаспадары. Заўважыць каторы непаладка — зараз-жа ў партком, у заўком або выступіць на вытворчай нарадзе. І не проста «бурчыць», а па-дзелавому расказае, як і што рабіць, і сам гатовы дапамагчы. Ды за прыкладамі недалёка хадзіць. Узяць хоць-бы нашу Вольгу Антонаўну. Калі лесацэх стаў на капітальны рамонт, яна прапанавала зношаныя чыгунныя дэталі замяніць жалезнымі. Як гэта было дарэчы: адліць дэталі было немагчыма, а запасных няма. Калі-б не яе прапанова, цэх-бы доўга стаяў.

Вольга Антонаўна стараецца перавесці размову на іншую тэму:

— Ты, Мар'я Сямёнаўна, лепш аб сабе раскажы. Што цябе прымусіла

ездзіць ва Уфу за рыфлёвачнымі станкамі?

— Ну, калі гэта было! Я ў гады вайны ва Уфе працавала. Мяне там добра ведалі. Вось і паехала за станкамі, прывезла, — неахвотна заўважыла пенсіянерка.

— Але што гаворыць аб сабе. Паглядзіце, якая змена вырасла ў нас! У фанерным цэху абразны станок Наталлі Леўчык і Анэлы Дзедзінскай прапускаў толькі па аднаму лісту фанеры, як і ў тэхнашпарце было ўказана, а яны прыкінулі, што можна абразаць 4—5 лістоў. Зараз усе станкі перавялі на такую нагрузку. Або ўзяць Ніну Пічужкіну — майстра па выпрацоўцы струганай фанеры. У яе брыгадзе — складанейшае абсталяванне: гарызантальная лесарама для выразкі брусоў з круглага дубу, упорныя станкі для выпрацоўкі віннай клёпкі, фанерастругальныя машыны, ролікавая сушылка. Яе змена выпрацоўвае стругальную фанеру для фаніроўкі мэблі. Трэба добра ведаць тэхналогію, каб быць майстрам на такім участку.

— Ніну і я ведаю, — заўважае Вольга Антонаўна. — Гэта-ж у яе змене ўпершыню ўдвая павялічылі прадукцыйнасць стругальных станкоў: замест адной пары пачалі стругаць па дзве пары брусоў; замест 5 тысяч лістоў фанеры выпускаюць па 9—10 тысяч.

Старыя працаўніцы гавораць аб камбінаце, яго людзях, іх росце з вялікім гонарам, як аб самым дарагім у сваім жыцці.

* * *

У кабінет начальніка беладрэўнага цэха ўвайшла высокая, хударлявая жанчына ў чырвонай вязанай кофце і стракатым фартуху.

Пенсіянерка Мар'я Слімёнаўна Апёнак у сваім пакоі.

— Вось і добра, — убачыўшы жанчыну, сказаў Георгій Кірылавіч Бадую. — Знаёмцеся: Ганна Яўгеньеўна Усціновіч. Выдатная станочніца. На камбінаце даўно..

— Ужо 25 год, — падказала станочніца. — Па стажу магу на пенсію ісці, а па гадах — рана. Ды і сілы яшчэ ёсць, папрацую!

І нечакана прапанавала нам:

— Можна хочаце маю гаспадарку аглядзець?

Чаго-ж было яшчэ жадаць?

Быў абедзенны перапынак, і цэх амаль пуставаў: усе пайшлі ў буфет, у сталовую.

Ганна Яўгеньеўна ішла па шырокім цэху, прывычна абыходзячы станкі, дэталі, і спынілася ля адной машыны.

— Ланцужна-даўбежны станок, — растлумачыла яна. — На ім робяць гнёзды ў дэталіх аконных і дзвярных блокаў.

З таго часу, як яна ўпершыню прыйшла ў цэх, не было дня, каб Ганна не імкнулася даведацца аб чым-небудзь новым. Не лічыла ганебным звярнуцца ў другі, трэці раз да спрактыкаванай работніцы за парадай, дапамогай.

Ганна Яўгеньеўна адной з першых на камбінаце асвоіла некалькі станкоў.

— У мяне не бывае прастояў, — гаворыць яна без хвальбы. — Калі канчаецца работа на стужкавай піле, іду на тарцоўку або станаўлюся за рэйсмусовы, за свідравальны станкі.

Цэх робіць зборныя стандартныя дамы і будзталі — дзверы, рамы, паркет, шырэнажыў.

— Наш камбінат прагрымеў на ўвесь свет, — прадаўжае Усціновіч. — Мы і для Маскоўскага ўніверсітэта заказ выконвалі і для Варшаўскага Палаца культуры. А колькі новасёлаў на цаліне, у Данбасе, на далёкай Ангары дзякуюць нам за дамы!

«Нас», «Наш камбінат» — увесь час чуецца ў гутарцы. Адчуваецца, што Ганна Яўгеньеўна даўно здрадзілася з камбінатам, што жыццё яе цесна пераплялося з жыццём калектыву, што інтарэсы прадпрыемства сталі яе інтарэсамі.

Інакш і быць не можа: тут яна набыла спецыяльнасць, тут уступала ў партыю.

Яна шчыра любіць сваю прафесію і лічыць, што няма цікавей справы, чым апрацоўка дрэва.

Ганна Яўгеньеўна не раз трымала першынство ў сацыялістычным спаборніцтве работнікаў лясной прамысловасці Саюза. У яе пяць узнагарод, шмат падзяк.

Калектыву рабочых, інжынерна-тэхнічных работнікаў камбіната аднадушна вылучыў Г. Я. Усціновіч кандыдатам у дэпутаты Магілёўскага абласнога Савета дэпутатаў працоўных.

— Рабочыя дапамагаюць Радзіме сваёй працай, і Радзіма не забывае іх, — гаворыць Ганна Яўгеньеўна. — У нас добры клуб, дзіцячы сад і яслі,

Многія юнакі і дзяўчаты вучацца без адрыву ад вытворчасці ў лесатэхнічным тэхнікуме, адкрытым пры камбінаце. На здымку: Рыба Каган са сваім братам Максам, якія працуюць у фанерным цэху, рыхтуюцца да заняткаў.

Фото П. Нікіціна.

працуе начны прафілакторый, дзе рабочыя адпачываюць пад наглядом урача. Для дзяцей рабочых адкрыта музычная школа па класу піяніна і акардэона. Працуе вячэрні лесатэхнікум, школа-дзесяцігодка рабочай моладзі.

Вялікія клопаты праяўляюць на камбінаце аб людзях, і рабочы калектыв адказвае на гэта вытворчымі поспехамі.

Н. СЯРГЕЕВА.

г. Бабруйск.

Д О М А

Я ў свой дарагі горпасёлак Ушачы
Дамой завітаў на канікулы.
Хацелася родных, знаёмых пабачыць.
І рэчка і лес мяне клікалі.

Па вуліцы, змалку знаёмай, іду я.
Мне радасна глянуць навокала —
І злева будуць і справа будуць
Дамы-камяніцы высокія.

Здаецца, працягваюць для
прывітання
Мне клёны далоні зялёныя.
Расказвае дыктар (не горш
Левітана!)
Пра ўсе дасягненні раённыя.

Завод новы ў хоры гудкоў
басавітых
Нясмела падцягвае тэнарам.
Не налюбуюся свежым блакітам
І гэтымі хмаркамі пеннымі.

Навінай спяшаюць сябры пахваліцца!
— Іграе ўжо вальсы натхнёныя
Аркестр духавы. Так, і ў нас, брат,
сталіца,
Хоць, праўда, пакуль што
Раённая.

Рыгор БАРАДУЛІН.

Марына БАРСТОК

Прыемна ехаць бяскрайнімі палямі ў пару даспявання пшаніцы, бачыць плёны рупнай чалавечай працы.

Вось мы ўжо мінаем стары соўгас імя Кірава, заснаваны ў 1929 годзе. У цэнтры сядзібы ўзвышаецца помнік Сергею Міронавічу, які быў тут, як кажуць, у пачатку трыццатых гадоў.

Соўгас ужо мае вялікія механічныя майстэрні, бальніцу, клуб, хлебапякарню, сярэдняю школу. Кіраўцы, як старэйшыя браты, дапамагаюць суседзям-новасёлам.

Едзем далей. Здалёк, як-бы на ўзгорку, паказаўся гарадскі пасёлак. Гэта цэнтральная сядзіба цаліннага соўгаса «Аграном», дзе многа беларусаў з Полаччыны і Віцебшчыны. Тут мы прыпыніліся на некалькі дзён.

Ужо ў самым выглядзе цэнтры адчуваецца нешта няседае. Новыя будынкі, выразная планіроўка. Ёсць ужо некалькі вуліц з намёкам на азеляненне.

Каля ганкаў жанчыны мыюць бялізну ці проста сядзяць, гутараць. Тут-жа гуляюць дзеці. І ўжо адно гэта ўносіць у пейзаж адчуванне спакою.

Здалёк выдзяляецца новая зеленаватая сталовая (тут пакуль што і клуб), а побач магазін. За імі — склады для збожжа.

У соўгасе «Аграном» трыста сталых жыхароў. За сезон яны апрацоўваюць 18,5 тысячы гектараў зямлі і ў той-жа час будуюцца, разводзяць жывёлу, рамантуюць машыны. Восемдзесят чалавек — перадавікі працы.

Мядзведзеў Сяргей абавязаўся працаваць на двух камбайнах, скасіць тысячу гектараў і намалаціць дваццаць тысяч цэнтнераў збожжа. Ён выклікаў на спаборніцтва свайго земляка з Курганскай вобласці Героя Соцыялістычнай Працы Дубенку Васіля.

Палачанін Бандарэнка Аляксандр працуе на тэку і за ўзорную работу прэміяваны паездкай у Маскву на сельскагаспадарчую выстаўку.

Дваццацігадовы Іван Пугачоў з-пад Лепеля старанна даглядае сваю машыну.

У НЯШЫХ ЗЕМЛЯКОЎ

(Працяг. Пачатак гл. у № 1).

— За камбайнам, каб не было прастою, трэба пільна сачыць, — гаворыць хлопец.

Нават зімой Пугачоў зарабляе не менш тысячы рублёў. А за час уборкі будзе мець і грошай шмат і хлеба.

Асаблівае давер'е, жаданне пагаварыць па шчырасці выклікае невысокі, хударлявы, з жывымі выразнымі сінімі вачыма Васілеўскі Сцяпан, або проста Сцёпа, як яго тут называюць. Гэта тыповы цаліннік-беларус і, вядома, франтавік у мінулым: на шчацэ застаўся шрам і ледзь прыкметнае трымценне.

Сцяпан Антонавіч запрасіў нас у госці. У яго невялікі саманны домік (пакой і кухня). У пакой радыё-прыёмнік, кнігі: «Пётр I» А. Талстога і «Выбранае» Л. Талстога, зборнік украінскіх савецкіх пісьменнікаў «І з сэрцам і з перцам». Трапіў сюды і аматар прыгод і падарожжаў Майн Рід.

На кухні завіхалася маладзенькая гаспадыня — жонка Сцяпана Антонавіча.

— Мусіць, прыдзеца мне перажэньвацца: нейкая ты няўпраўная, — жартуе Сцёпа, а потым сам ідзе ёй на дапамогу.

Паміж сабой Васілеўскія гавораць толькі па-беларуску.

Як у добрых гаспадароў, у Васілеўскіх ставілася на стол усё, што было ў хаце. А было ўсё, што патрэбна. І вырашчаная на сваім гародзе свежая бульба, і маладыя агурочки, і цыбуля. Нават халаднік, і той са свайго шчаўя, прывезенага з Беларусі і пасеянага тут. Ёсць у іх і куры, стаіць на адкорме парсюк.

На сталі з'яўляецца яешня, каўбаса і, вядома, бутэлька чырвонага віна, бо ў хаце-ж большасць жанчын.

— Жыць можна, — гаворыць Сцяпан, — заробкі тут нядрэжныя. Мы і сваю ладзім гаспадарку і маці пасылаем.

Родам Васілеўскі з вёскі Заазер'е Ушацкага раёна, дзе загадваў Домам культуры. Спецыяльнасць шафёра набыў яшчэ ў арміі. А тут пры суседняй МТС вучыўся на курсах трактарыстаў.

— Падымаў цаліну, праводзіў першую сяўбу. Такая шыр, вока няма на чым запыніць. І ты са сваёй машынай. Гудзеш. Адразуеш чорныя скібы...

У Васілеўскага цікавая біяграфія. Семнаццацігадовым юнаком пайшоў у партызаны. Потым фронт. Удзел у вызваленні Прыбалтыкі. Часць, у якой ён служыў, з баямі брала Мітаву, Лібаву, фарсіравала Дзвіну і Віслу. За воінскую доблесць мае ўзна-

Валя Сініцкая выдатна працуе ў збожжасоўгасе «Канціміравец» Чкалаўскага раёна Какчэтаўскай вобласці.

гароды: ордэн Чырвонай Зоркі, ордэн Славы, медаль «За адвагу», медалі за ўзяцце гарадоў.

Будуць яны і за доблесць працоўную, а мо' і ўжо ёсць...

Крыху рамантычны, чулы да прыгожага, Васілеўскі ўмее радавацца ўсяму добраму, што бачыць на цаліне.

Як тут прыгожа ноччу ў час уборкі. У густой цемені стэпу — агні. Здаецца, вялікі горад сюды перасяліўся. А на таках — каўказскія горы хлеба. Беларусь ніколі такога не бачыла.

Ён ад душы радуецца з'яўленню на свет новых цаліннікаў. Смеючыся, гаворыць:

— Калі я вязу парадзіху ў бальніцу, дык абавязкова — сын. Таму мяне спецыяльна запрашаюць.

У Васілеўскага ёсць напарнік — Уладзімір Эрдман. Таксама палачанін, электразваршчык з «лятучкі». Сюды прыехаў з арміі, ажаніўся і абжываецца на доўгія гады.

Высокі, бялявы, ён гаворыць крыху нараспеў. Яго голас запомніш ад першага разу. І шапка ў яго адмысловая. Старая, зашмальцаваная і як-бы ўся прастрэленая. Ён носіць у ёй розныя дэталі, вострыя і цяжкія жалязкі. У руках трымае шчыток, каб не сляпіць вачэй пры зварцы.

Любіць Эрдман сваю работу, на многа перавыконвае нормы, мае грамату за добрыя поспехі.

У сваёй нялёгкай прафесіі знаходзіць паэзію.

— Добра, — кажа, — варыць ноччу. Аганёк далёка відаць...

Калі гутарка зайшла аб цяжасцях, дробных і значных, Эрдман азваўся:

— Выбачаць трэба. Не прыехалі-ж мы ў нейкае царства на ўсё гатовае.

Тут у мяне раптам мільганула здагадка:

«Выбачаць трэба!» А хто гэта ўчора шумеў каля магазіна, гарачыўся і лаяўся рознымі словамі, не знайшоўшы там патрэбнага?

Яго гэта быў голас. Выпіўшы чарку, Эрдман ужо нікога «не выбачаў».

Ёсць у соўгасе самадзейны калектыў. Кіруе самадзейнасцю Валодзя Шпігараў з Краснадара — былы ўдзельнік калгаснага ансамбля песні і танца. Піша нават п'есы для пастаноўкі на сваёй, пакуль яшчэ беднай сцэне. Сам аўтар і рэжысёр. П'есы, праўда, слабыя. Ды і не дзіўна! У хлопца ўсяго толькі шэсць класаў адукацыі. Але што-ж рабіць? Няма п'ес.

У соўгасе «Аграном» не наладжана правільных, дзелавых узаемаадносін паміж дырэкцыяй і калектывам.

— Прыехалі віцебскія ткачы. Ну, што яны разумеюць у сельскай гаспадарцы? — хваляваўся спачатку дырэктар.

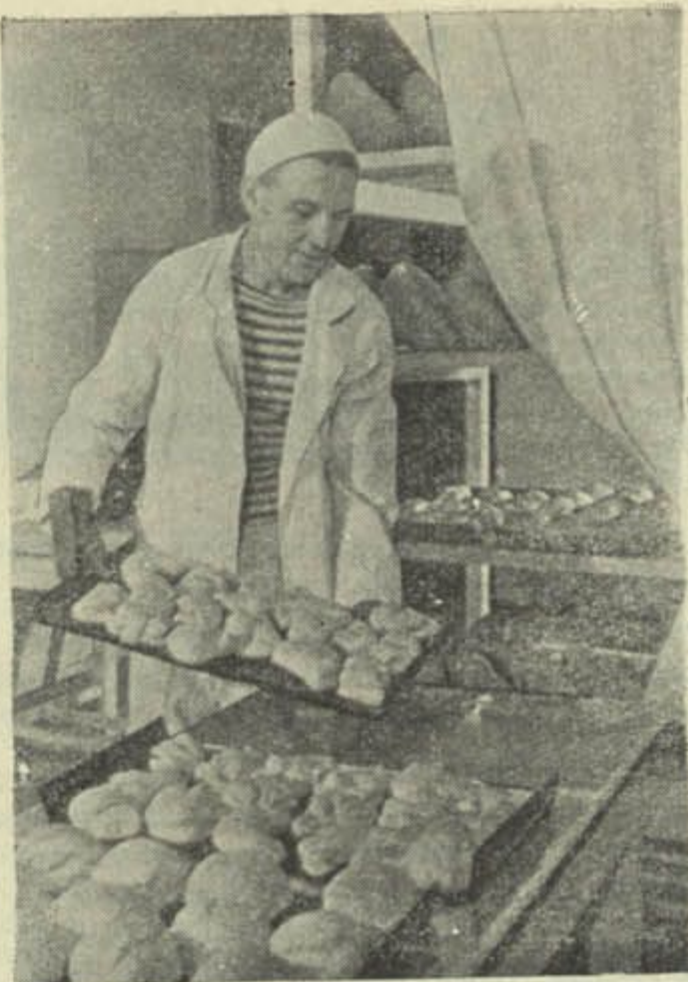
Ёсць тут, здаецца, і клопаты аб справах грамадскіх, і добрыя намеры, і турботы, а чагосьці вельмі важнага не хапае ў агульнай арганізацыі жыцця.

Адказ на гэта знаходзілі самі жыхары соўгаса:

— Душы няма. Сапраўднага болю за чалавека.

Соўгас «Аграном» і соўгас імя Ільіча — нібы двое блізнят. У абодвух ідзе вялікае будаўніцтва.

У соўгасе імя Ільіча жывуць пераважна гродзенцы. Арганізавана прыбылі яны ў вобласць і заснавалі тут два соўгасы: імя Ільіча Чкалаўскага раёна і «Раздольны» Какчэтаўскага раёна.

Казахская ССР. У хлеба-булачным аддзяленні прадуктовага магазіна ў новым збожжасоўгасе «Маскоўскі» з'явіліся ў продажы батоны, булчкі, здоба, праснікі, уральскія калачы. Высокай якасцю адметны подавы і фармавы хлеб. Хлеба-булачныя вырабы выпякаюцца ў соўгаснай пякарні. Загадвае ёю Н. М. Саламацін, які прыехаў з Данбаса. На здымку: прадавец рыхтуе прадукцыю для продажу.

Фото Ю. Немава.
(Фотахроніка ТАСС).

Ільічоўцам дасталіся вельмі ўраджайныя землі. У мінулым годзе соўгас здаў дзяржаве 1 мільён 500 тысяч пудоў збожжа. У соўгасе сеюць пераважна пшаніцу (12 тысяч га), а таксама ячмень, авёс, проса, лён, кукурузу і гаалён (кітайская культура).

Ільічоўцы на сваім гародзе вырашцілі і маглі ўжо адпускаць рабочым свежыя агуркі, капусту, цыбулю.

У соўгасе ёсць выдатныя трактарысты, камбайнеры, даяркі і спартсмены. Напрыклад, Лаўрышчук Іван Андрэевіч — добры трактарыст і першы па раёну футбаліст.

Агародную брыгаду ўзначальвае комсамолка Хамянкава Тацяна, перавыконваюць норму трактарысткі-дзяўчаты Ермакова Ганна і Новікава Антаніна. На МТФ старанна працуюць Лазарэвіч Мар'я, Ермакова Ніна і Сазонава Валянціна. Калегева Надзея добра спраўлялася з абавязкамі ўчотчыцы, а цяпер у бібліятэцы працуе.

Шмат добрых людзей, энтузіястаў сваёй справы працуе ў соўгасе. Але ёсць, вядома, і людзі, слабыя духам, лодары. Такіх нямнога, і яны не вырашаюць лёс новых зямель.

Вялікім аўтарытэтам карыстаюцца тут маладыя арганізатары Шэлег Яўген — сакратар комсамольскага камітэта і Бліноў Іван — старшыня рабачкома. Абодва — пасланцы гродзенскага комсамола. Яны часта бываюць у брыгадах, ведаюць людзей і іх патрэбы. І ў час адпачынку, і ў час працы яны сярод моладзі. Вось і цяпер. Вечар у клубе. Лекцыя: «Народны паэт Беларусі Якуб Колас», а пасля — спектакль «Зацвітаюць сады». Прыехалі артысты з Петрапаўлаўска. Адкрывае вечар сакратар партыйнага камітэта Васіль Цімафеевіч Фралоў. І прыціхае дружная соўгасная сям'я.

— Мы вельмі рады гасцям з Беларусі, — гаварыў пасля вечара Васіль Цімафеевіч. — Добра было-б, калі-б да нас прыехалі артысты, паэты, таварышы з Гродна, з ЦК комсамола. Гродзенцы абяцалі дапамагаць, калі праводзілі ў дарогу... Але прыгожыя прамовы часам разыходзяцца з канкрэтнымі справамі. Хоць-бы пацікавіліся, як мы жывем, далі-б адказ на нашы пісьмы.

У кожным краі ёсць свая краса. Наша вуха лапчыць рознагалосы шум лесу, шум беларускага шчырага бору, апетага ў народных песнях. Мы з замілаваннем глядзім на старадаўнія дубы і ліпы, на родныя ўзгоркі і пералескі. На роздум наводзяць нас абсаджаныя бярозамі шляхі, узбуджаюць успаміны аб нядаўнім гераічным мінулым нашы рэкі і пушчы.

Вельмі хвалюе сціплая, скрытая краса стэпавага пейзажу. Толькі спачатку там здаецца ўсё аднастайным. А калі ўгледзецца ўважлівей, то заўважыш усё новыя прыкметы характава.

— Дзе я толькі ні быў, — гаварыў шафёр Уладзімір Цімафеевіч, ураджэнец Куршчыны, — але вярнуўся ў стэп. Шырыня. Раздолле. А вясной, калі стэп зацвітае... Якія пахі! Высунешся з кабіны і не надыхаешся.

Шмат прыгожага тут. Але самае прыгожае — гэта людзі, будаўнікі новага жыцця.

Говард Фаст.

ВЫЙШЛА ў свет новая аповесць прагрэсіўнага амерыканскага пісьменніка Г. Фаста «Гісторыя Лолы Грэг». Гэты твор пісьменнік прысвяціў лепшым людзям сваёй краіны — тым, хто не баіцца гаворыць праўду, не адступае перад рэакцыяй, адстойвае сваё права быць сумленным грамадзянінам.

Мець свае погляды, уласную думку — рэч, недапушчальная ў сучаснай Амерыцы. Яна не ўваходзіць у так званы «амерыканскі спосаб жыцця». Усякага, хто асмеліцца думаць не так, як таго патрабуюць рэакцыйныя колы Злучаных Штатаў Амерыкі, пачынаюць праследаваць, садзяць у турмы, выкідаюць з работы, заносзяць у «чорныя спісы».

Праследаванне прагрэсіўных людзей у ЗША носіць нават спецыяльныя назвы: «паляванне за ведзьмамі», «кантроль над думкамі», «паляванне за падрыўнымі элементамі». Шпікі і даносчыкі робяцца прыкметнымі фігурамі ў грамадскім жыцці.

Але лепшыя, прагрэсіўныя людзі Амерыкі і, перш за ўсё, камуністы не здаюць сваіх пазіцый, лічаць за лепшае сесці ў турму, чым адмовіцца ад сваіх перакананняў. Пра іх і расказвае Говард Фаст.

Лола Грэг — простая амерыканская жанчына. Ёй 32 гады. У яе муж і двое дзяцей. Яна шчаслівая ў сям'і, кахае мужа, задаволеная сваім лёсам. Лола магла-б зрабіць «выдатную партыю» і жыць багата, але яна выйшла замуж за рабочага. Яго сумленныя і непрымірныя адносіны да жыцця, смелае вырашэнне пытанняў, клапатлівыя і чулыя адносіны да людзей — усё тое, што прывяло яго спачатку на фронт рэспубліканскай Іспаніі, а потым, у другую сусветную вайну, да высадкі з дэсантам у Нармандыі — вельмі блізка і ёй. У мужы яна знайшла друга, разам з якім ідзе па жыццёвым шляху.

ЛОЛА ГРЭГ*

Але сям'я для Лолы — не замкнуты маленькі свет, куды можна схавацца ад навакольнай рэчаіснасці, а апора, падтрымка ў жыццёвай барацьбе. Лола шчаслівая не вузкім мяшчанскім шчасцем. Яна — грамадзянка сваёй краіны. Яе хваляюць пытанні, звязаныя з жыццём яе народа.

У першы год замужства Лола разам з мужам удзельнічала ў забастоўцы, стаяла ў пікетах. Калі ўлады пачалі расстрэльваць бастуючых, Лола арганізавала ў сябе дома шпіталь, перавязвала раненых. Яна — па прафесіі медсястра — зрабіла нават аперацыю, якая прайшла добра. І калі рабочыя дабіліся перамогі, Лола адчула сапраўдную радасць. Трывога і непакой за лёс людзей выходзілі ў ёй тое грамадзянскае пачуццё, якое кіруе чалавекам у барацьбе за лепшую будучыню сваёй краіны.

Аўтар знаёміць нас з жыццём гераіні на працягу толькі аднаго дня. Але падзеі гэтага дня з'явіліся для яе пераломам, праверкай яе перакананняў, яе мужнасці, стойкасці.

Раніца была нейкай асабліва светлай, Лола прачнулася з думкай: «Хіба не грэх быць такой шчаслівай!» Вось муж збіраецца на работу. Скрозь сон яна з ім размаўляе. Зараз устануць дзеці і запоўняць усё яе існаванне сваімі маленькімі клопатамі і радасцямі.

«Амерыканскі спосаб жыцця» ў асобе двух агентаў федэральнага бюро расследавання ўварваўся ў лёс Лолы нечакана і няўмольна. Агенты прыйшлі арыштаваць яе мужа: ён належыць да «падрыўных элементаў», яго думкі небяспечныя для існуючага ладу.

З гэтага моманту пачынаецца барацьба Лолы за блізкага ёй чалавека, за яго жыццё, за свой лёс і лёс сваіх дзяцей. Падзеі развіваюцца імкліва.

Грэг хаваецца. Яго не могуць знайсці. ФБР арганізавала сапраўдную пагоню. Па радыё няспынна перадаюць рэпартажы аб выніках «пагоні за чырвоным». Антыкамуністычная істэрыя распальваецца да неймаверных размераў. Дом, у якім знаходзіцца муж Лолы, акружаюць узброеныя агенты. Ён у небяспецы, і Лола смела ўступае ў барацьбу з амерыканскай ахранкай. Яна разумее, што барацьба будзе доўгай і ўпартай, з многімі паражэннямі. Грэг арыштоўваюць і адпраўляюць у турму. І Лола гатова біцца за яго на доўгім судовым працэсе, абараняць яго права на свабоду думкі, адстойваць справядлівасць.

Што-ж штурхае гэтую простую жанчыну на шлях, поўны небяспекі, што дапамагае ёй не адступіць у цяжкую хвіліну? Гэтага не могуць зразумець многія яе сябры, не разумее і бацька.

«За што вы паміраеце? — пытае Лолу яе бацька. — За што вы змагаецеся? Ваша імя аддаюць анафеме па ўсёй краіне, яно стала пракляццем! За вамі палююць, вас праследуюць, гоняць, садзяць у турмы, пра вас хлусяць, што папала, над вамі здзекуюцца ўсе праджныя шкуры, усе шпікі, даносчыкі, кожны чынуша ў кангрэсе, кожны машэннік-сенатар, які хоча выслужыцца»...

Лола ясна ўяўляе, за што змагаецца сама яна, яе муж і многія сумленныя людзі Амерыкі.

«Я не веру, што заўсёды будзе такое жыццё, — гаворыць яна. — Я веру, што на палове зямнога шара людзі ўжо ўзялі ўсё ў свае рукі і сказалі — даволі! Даволі войн, даволі голаду, галечы, карупцыі! Няхай не будзе ні багатых, ні бедных. Дык няўжо ты думаеш, што нашым панам гэта падабаецца, што яны ўсё гэта прымаюць і не стараюцца скрыць ад нас праўду? Яны лічаць мяне і Грэга небяспечнымі — так, мы для іх небяспечныя! І пакуль ёсць такія, як мы, тыя, хто называе белае белым, а чорнае чорным і гаворыць: гэта так, і я не магу жыць, калі не скажу, што гэта так, а не інакш, пакуль ёсць хоць адзін такі чалавек, яны не змогуць спаць спакойна».

Разгубіўшыся ў першы момант, Лола адчула сябе адзінокай, безабароннай, у яе душу закраўся страх. Але гэта прайшло. Сябры Грэга, рабочыя з яго завода, суседзі і проста знаёмыя людзі з такой цеплынёй і клопатамі дапамагалі ёй хто чым мог. Лола ўбачыла, што яна не адна, што яе муж тварыў вялікую справу: змагаўся за годнасць чалавека, за будучыню васьмі гэтах простых людзей. Праўда — на іх баку, і праўда пераможа. Вера ў справядлівасць сваёй справы, вера ў людзей дапамагае Лоле перажыць страшэнны ўдар: смерць мужа. Яго пасадзілі ў камеру, дзе знаходзіўся харвацкі фашыст, і той забіў Грэга.

Лола вытрымлівае і гэтае выпрабаванне. І мы адчуваем, што, заняўшы месца мужа, яна не адступіць ні на крок ад выбранага ёю шляху.

Говард Фаст з вялікай цеплынёй малюе вобраз гэтай мілай, сумленнай і мужнай жанчыны. За абмежаваны час ён усебакова і поўна раскрывае яе характар, паказвае мінулае Лолы, яе дзяцінства і маладосць. Мы адчуваем, што перад ёю шлях, поўны цяжкай барацьбы, але і вялікай радасці перамогі. Мы пакідаем Лолу ў цяжкую хвіліну — яна ідзе развітацца з целам мужа. Але канец твора не гучыць трагічна. Ён увесь прасякнуты аптымізмам. Мы верым у Лолу і ў яе сілы. Яна не зломіцца. Залогам гэтаму — яе вера ў тую справу, дзеля якой аддаў жыццё яе муж.

І. МАСЛАВА.

Амерыканскі СПОСАБ ЖЫЦЦЯ

Мал. Ю. Пучынскага

(Урывак з аповесці Говарда ФАСТА «Гісторыя Лолы Грэг»).

— Дазвольце нам увайсці і пагаварыць з вамі, місіс Грэг?

— Не. Я не ўпушчу вас у дом, — сказала яна, прабуючы скрыць ахапіўшую яе варожасць. Яна была вельмі ветлівая жанчына. У жыцці яе маці і ў яе ўласным жыцці ветлівасць была правілам — як у дзіцячым вершыку: «Калі вы ветлівы...» Для Паці і Роджэра яна хацела не толькі добрага новага жыцця, каб яны выраслі высокія, моцныя, прыгожыя, ёй хацелася, каб яны былі і выхаванымі людзьмі, таму што яе ўласная выхаванасць ва многім дапамагла ёй. Калі яна гаварыла: гэта нядобра, Паці, нявыхавана, гэтыя словы мелі для яе асаблівае, глыбокае значэнне. Грэг ніколі гэтага не разумеў, ды, напэўна, ніколі і не зразумее, але яна не лічыла, што не мае рацыі толькі таму, што Грэг не разумеў. Хіба мала якія рэчы яна не разумела, а Грэг апраўдваў.

Яна растлумачыла ім:

— Не, я не ўпушчу вас у дом, мне з вамі размаўляць няма аб чым. Я не хачу з вамі гаварыць.

Яны яўна адчулі сябе няёмка, з людзьмі іншага манеры ім было куды лягчэй. Малодшы глянуў на старэйшага, і той сказаў:

— Дазвольце адрэкамендавацца, місіс Грэг, мае прозвішча Кан.

— Мне зусім усё роўна, як ваша прозвішча.

— Ці не занадта вы сабе дазваляеце, місіс Грэг?

— Ніколькі. Не я прыйшла да вас дамоў, не я вас непакою, перапыняю вашы справы. Я занята, у мяне гаспадарка.

— І ўсё-ж вам прыдзецца азнаёміцца з нашымі пасведчаннямі, місіс Грэг. Бачыце, у звычайных умовах вы маеце права не размаўляць з намі або нават з трэскам зачыніць перад намі дзверы. Гэта таксама бывала. Але ў нас ёсць ордэр на вобыск вашай кватэры, і мы таксама маем ордэр на арышт вашага мужа.

— Як вы сказалі? — шэптам перапытала Лола.

— Ордэр на арышт вашага мужа, місіс Грэг.

— Не. Не можа быць. Вы, напэўна, памыліліся. Мой муж нічога не зрабіў.

— Гэта вырашыць суд, місіс Грэг. Яму прад'яўлена абвінавачанне ў змове па дзесятаму пункту восемнацатага артыкула звода законаў ЗША. Мы законаў не пішам і абвінавачанні не выносім, місіс Грэг, мы проста выконваем загады. І я вам ужо растлумачыў, што нам загадана зрабіць у даным выпадку. Будзьце ласкавы, паглядзіце нашы дакументы і ўпусціце нас у дом.

Лола кінула, паглядзела на бумажнікі, якія яны раскрылі перад ёй. Потым паглядзела на ордэр, нічога не бачачы, не разумеючы і не запамінаючы ніводнага слова з таго, што было надрукавана на паперцы. Яны ўвайшлі ў кватэру, яна замкнула за імі дзверы. Прыбегла Паці, Лола ўзяла яе на рукі.

— Хто гэта, мамачка? — спытала Паці.

— Проста дзядзі, — сказала Лола.

А тыя ўжо шнырылі па маленькай кватэры, пераходзячы з пакоя ў пакой. Глядзець асабліва не было чаго — дзве спальні, адна яе з Грэгам, другая — дзіцячая, агульны пакой і кухня з абедзенным сталом у нішы. Але пабочныя як быццам запаланілі ўсю кватэру. Яны спыніліся ля кніжнай паліцы, якую Грэг змайстраваў сам з такой любоўю. Паліца займала ўсю сцяну агульнага пакоя і на ёй стаялі не толькі кнігі, купленыя пасля іх жаніцбы, але і самыя дарагія для Лолы кнігі, звязаныя з маленствам, з усім яе жыццём, — пераплечены камплект ілюстраванага часопіса, казкі пра Паліану, «Таямнічы сад», аповесць Буса Таркінгтона «Семнаццаць», «Маленькія жанчыны» і «Маленькія мужчыны», «Казкі старога лесу» і шмат іншых. Агенты прагледзелі кніжкі ўважліва, з поўным веданнем справы. Потым павярнуліся, зірнулі на Лолу.

— Я не магу пры ёй размаўляць, — сказала яна.

— Няхай дзіця пагуляе ў суседнім пакоі. Містэр Келі вярнеце яе, калі хочаце, — сказаў містэр Кан.

Лола была вельмі ўсхваляваная, каб заўважыць, што ён сказаў «дзіця» замест «дачка». Ён не напускаў на сябе грубаватую манеру галівудскага шпіка, ён ствараў іншы вобраз. Даверце ваша дзіця містэру Келі, яно будзе адчуваць сябе дасканала, як у роднай маці. А то і лепш. Хто, як не яны, абараняюць дзяцей, каго, як не іх, клічуць у самыя страшныя хвіліны, калі больш няма на што спадзявацца? Недарма выкрадальнікі дзяцей і гандляры наркотыкамі трасуцца пры адным упамінанні аб іх.

— Паці можа пагуляць адна, — спакойна сказала Лола, паўтараючы пра сябе: трэба трымацца, галоўнае не хваляваць Паці. Табе будзе вельмі, вельмі цяжка, але Паці і Роджэру можа стаць яшчэ цяжэй. Трэба іх паберагчы. Нельга хвалявацца. Прымусь сябе думаць, што ўсё гэта — нават гэта! — звычайная рэч. Нават смерць — рэч звычайная, а гэта ўсё-ж лепш, чым смерць. Так яна думала, сама пры гэтым здзіўляючыся сваім думкам і сваёй вытрымцы.

Яна адвяла Паці ў спальню і прапанавала ёй:

— Пагуляй тут крыху, маленькая, добра?

Паці паглядзела на яе вельмі сур'ёзна і сказала:

— Мамачка, я цябе люблю!

Лола падумала — няўжо такая крошка ўжо нешта разуме?

Потым яна вярнулася ў агульны пакой, дзе ўсё яшчэ стаялі гэтыя двое. Той, каторага называлі Келі, сказаў:

— Можа, мы вам непрыемны, місіс Грэг, але-ж мы толькі выконваем сваю работу.

— Мне да гэтага справы няма, — нягучна заўважыла Лола. — Работа ваша, вы самі яе выбіралі. Калі ласка, не ныйце на конт сваёй работы і свайго абавязку.

— Нядобра так гаварыць, місіс Грэг.

— Кажу, што думаю.

— Дазвольце нам сесці? — спытаў містэр Кан.

— Сядайце, калі хочаце. Я вас прасіць не буду. Вы не ў госці прыйшлі.

Яны селі побач на дыван, паклаўшы каля сябе капелюшы. Паліто яны не знялі. Містэр Кан адкрыў партфель, дастаў бланот і выняў з кішэні пінжак самапішучую ручку. Гэта была ручка з высоўным пяром. Кан высунуў пяро, уважліва паглядзеў на кончык, нібы бачыў яго ўпершыню. Потым усё з той жа непахіснай ветлівасцю спытаў:

— Жадаеце зрабіць заяву, місіс Грэг?

— Не.

— Не? Так, так, зразумела.

— Дарэчы, я ведаю, што магу не адказваць на вашы пытанні.

—Зразумела. Я так і думаў, што вы гэта ведаеце. Калі не хочаце — не адказвайце. Але ўсё-ж нам хацелася-б задаць вам некалькі пытанняў. Вы ведаеце, дзе ваш муж?

Лола моўчкі паглядзела на яго, сэрца ў яе дзіка стукала, ёй хацелася скеміць — чаго ён дабіваецца? У іх — ордэр на арышт Грэга, значыць, яны прыйшлі арыштаваць Грэга. Навошта яны прыйшлі сюды арыштаваць яго? Гэта было неразумна, яны-ж ведалі, што яго тут няма. Але чаму яны абшуквалі дом? Належала так, ці што? Але калі яны прыйшлі сюды з вобыхам, значыць, яны яго яшчэ не арыштавалі? Ужо што-што, а сваю справу рабілі добра. Вядома-ж, яны ведалі, дзе Грэг служыць, калі ідзе на работу, калі вяртаецца дамоў. Калі ён ім дзеля нечага спатрэбіўся, спатрэбіўся настолькі, што быў выдан ордэр на яго арышт, значыць, справа сур'ёзная. Мяркуючы па ўсяму таму, што яна пра іх чула, па ўсяму, што яна чытала, яны нічога не рабілі ў спешцы. Працавалі яны зусім інакш.

І нібы адказваючы на яе невыказанае пытанне, містэр Кан сказаў:

— Мы ведаем, дзе ён працуе, місіс Грэг. Шарыкападшыпнікавы завод Стэкні, 632, Заходні раён, Дваццаць першая вуліца. Ён працуе механікам. Гэта мы ведаем. Але мы хочам даведацца, ці вядома вам, дзе ён зараз?

— А хіба ён не там? — павольна спытала Лола.

— Там яго няма, місіс Грэг. Прашу вас зразумець, што ніякіх таямніц у нас няма. Ордэр на арышт Роджэра Грэга быў выдан у Вашынгтоне і павінен быў быць дастаўлен сюды. У Н'ю-Йорк ён павінен быў трапіць к шостага гадзіне раніцы. На няшчасце, адмянілі адзін рэйс самалёта, і ордэр спазніўся на поўгадзіны. Гэта можа здарыцца пры самай лепшай арганізацыі. Двум агентам было даручана прыйсці сюды сёння раніцай і ўзяць Грэга пры выхадзе з дому. Мы ведаем, што ён заўсёды выходзіць без чвэрці або без дзесяці сем. Паколькі ордэр своечасова не перадаў, агентам было загадана ісці за ім, пакуль ён не дойдзе да завода Стэкні. К таму часу туды павінны былі падаслаць ордэр і яго змаглі-б там арыштаваць. Нашы людзі пайшлі за ім роўна без дзесяці сем, калі ён выйшаў з дому. Яны ішлі за ім па дарозе да метро, як ён звычайна ходзіць. Ім было нават вядома, што ён заўсёды заходзіць у начное кафэ і п'е там каву. Яны яго пачакалі каля кафэ. Чакалі яны хвілін пятнаццаць, потым увайшлі. Гаспадар сказаў, што Грэг выйшаў у прыбіральню. Яны зайшлі туды. Акно было адчынена, а Роджэр Грэг знік. Вось як усё проста, звычайна і нескладана, місіс Грэг. Але мы, як бачыце, мяркуем, што ён ведаў пра ордэр да выхаду з дому. А калі ведаў ён, то, зусім магчыма, ведалі і вы. Вось чаму мы прыйшлі, вось чаму мы задаем вам усё гэтыя пытанні.

Безразважныя, усхваляваныя словы, вольныя, як птушкі на ветры, пранесліся ў думках у Лолы:

— Вольны — вольны — вольны! Не злавлілі. І не зловяць! Ніколі. Яны не ведаюць Грэга. Ім ніколі яго не злавяць! Ён вольны!

І містэр Кан зноў угадаў яе думкі:

— Вы зусім не абавязаны адказваць на пытанні, місіс Грэг. Але абдумайце ўсё добра, перш чым, гаворачы алегарычна, спальваць масты за сабой або за вашым мужам. Задайте сабе самі пытанне, перш чым адказваць нам. У даны момант муж ваш вольны, але падумайце, чаго каштуе гэтая воля. Падумайце, што значыць быць загнаным, як звер, за якога палююць. Падумайце, у якім страху, у якім жаху жыве загнаны чалавек. Можа быць, вы сёння не ўключалі радыё, але ўжо мільёны людзей чулі, што Роджэр Грэг збег ад нас. Куды яму падацца? Куды падзецца? Хто яго схавася? Абдумайце гэта як след, місіс Грэг, не ў святле галівудскіх фільмаў або неразумных кніжак, якія ў нас чытаюць, не ў юнацкім рамантычным святле, абдумайце спела, так, як вам падкажа

рэальнае жыццё. Вы калі-небудзь чулі слова «па-за законам», місіс Грэг? Падумайце над ім як належыць, бо мы вельмі лёгка пачалі ўжываць гэтае слова. «Па-за законам» — па-за ўсімі нашымі законамі, па-за тым цэмантам, які звязвае людзей у грамадства. Чалавек ідзе па вуліцы і ўвесь час азіраецца. Ён спыняецца каля вітрыны, толькі каб паглядзець — ці не ідзе хто за ім. Кожны палісмен — увасабленне небяспекі, кожны клерк у паскудным атэлі — магчымы даносчык. Няма для яго ні сямейнай утульнасці, ні сяброў, ні аховы ад халоднага ветру, ні стала, за якім яго накормяць увечары. Падумайце, у

якое асяроддзе трапіць такі чалавек, падумайце, місіс Грэг, што стане з яго цэлам, з яго душой. І чым далей, тым горш. Рана ці позна мы яго знойдзем. Як ні дзіўна гэта гучыць, місіс Грэг, Злучаныя Штаты Амерыкі не настолькі вялікая краіна, каб у ёй мог схаватца чалавек. Падумайце аб тым, што я вам сказаў, місіс Грэг. Гэта не глупства. Гэта вельмі сур'ёзная справа. І я зноў пытаю вас, місіс Грэг: ці ведаеце вы, дзе ваш муж?

Яго словы ўпіваліся ў сэрца Лолы, нібы ледзяныя іголки, таму што містэр Кан быў чалавек не дурань, і калі ўжо ён пачынаў размову, то з пэўнай мэтай, і мэту ён намеціў правільна. Ён абдаў Лолу халоднай вадой, заліў успышку радасці, як заліваюць пажар. Ён злавіў яе безразважныя думкі і замкнуў іх у клетку розуму. Ён уціснуў ёй у сэрца страх, і яно заныла. Ён знішчыў яе сваёй сілай, сваёй упэўненасцю, асядомленасцю і калі не прама, то ўскосна, ён ёй гаварыў: вы, місіс Грэг, нішто. Вы маглі-б стаць чымсьці, бо мы з вамі радня па крыві, па жыццю, але вы гэтага не захацелі. Вы засталіся адны, і вы заўсёды будзеце ў адзіноцтве. А я толькі рука, не, толькі палец, ды і не палец нават, а толькі пазногаць на пальцы той сілы, якую вы не ўсведамляеце. І ўсё ваша супраціўленне — недарэчная дзяцінлівасць.

— Я вырашыла не адказваць ні на якія пытанні. Што-б вы ні гаварылі, што-б ні рабілі, мне ўсё роўна. Вы ўжо казалі ўсё, што трэба. Цяпер, калі ласка, ідзіце.

— Шкада, што вы нам так адказваеце, місіс Грэг. Я мог-бы яшчэ многае сказаць вам. Я мог-бы звярнуцца да вас ад імя нашай краіны, нашага спосабу жыцця, аднолькава дарагога і вам і мне. Я мог-бы звярнуцца да вашага патрыятызму, раскажаць пра бязлітасных і жорсткіх ворагаў. Я мог-бы вам растлумачыць, што ваш муж не заслугоўвае вашай адданасці, што трэба быць адданай больш высокім, больш светлым мэтам. Я мог-бы...

— Ідзіце прэч! — шэптам выдыхнула Лола. — Вы — брудная, гнусная істота. Ідзіце прэч!

— І вам больш няма чаго сказаць, місіс Грэг?

— Так, няма чаго.

— Вельмі шкада, што мы з вамі па-рознаму глядзім на рэчы, місіс Грэг.

Лола праводзіла іх да выхаду, зачыніла за імі дзверы, і толькі тут адчула такую слабасць, што не змагла крануцца і так і засталася стаяць, прытуліўшыся да вушака. Праз некалькі хвілін яна вярнулася ў пакой, пастаяла, пазіраючы перад сабой невідучымі вачыма, потым заплакала, прабуючы з усіх сіл стрымацца, заклікаючы на дапамогу ўсю сваю волю, каб суняць слёзы. Але яна была настолькі бясспыльнай стрымаць гэтыя слёзы, што ёй на хвіліну здалася, быццам гэта плача нехта іншы, і яна з нейкай дзіўнай абстрактнай цікавасцю падумала — чаго гэта яна плача, і тут-жа зразумела, што ў яе пачынаецца ўжо істэрыка. На шчасце для Лолы, у гэтую самую хвіліну ўбегла Паці і спытала, чаму яна плача.

— Палец пабіла, — сказала Лола.

— Табе баліць? Дай я пацалую!

Лола працягнула ёй палец, Паці пацалавала яго, і Лола, узяўшы яе на рукі, моцна прытуліла да сябе сваё дзіця.

БУДАЎНІКІ КОМУНІЗМА

(Скарыстай у гутарцы)

У МІЖНАРОДНЫХ жаночы дзень у гутарках і дакладах мы заўсёды ўспамінаем пра становішча жанчын у былой царскай Расіі, пра іх сучаснае жыццё ў капіталістычных краінах, каб лепш зразумець гістарычныя працэсы, глыбокія і карэнныя змены, якія адбыліся ў нас і ў краінах сацыялістычнага лагера.

У 1910 годзе на міжнароднай канферэнцыі сацыялістак у Капенгагене (Данія) па прапанове вядомай рэвалюцыйнай Клары Цэткін было прынята рашэнне штогод адзначаць Міжнародны жаночы дзень 8 сакавіка, як дзень барацьбы працоўных мас за роўнапраўе жанчын.

У Расіі рэвалюцыйным сілам пад кіраўніцтвам Комуністычнай партыі ўпершыню ўдалося арганізаваць і правесці гэты дзень у 1913 годзе.

* * *

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя ўпершыню ў гісторыі чалавечтва абвясціла поўнае палітычнае, эканамічнае і грамадзянскае роўнапраўе жанчын.

Як-жа жылося жанчыне ў царскай Расіі?

З развіццём капіталізма рускія жанчыны ўцягваюцца ў фабрычна-заводскую працу. Але з агульнай колькасці занятых наёмнай працай жанчын толькі 13 прац. знайшло сабе месца ў буйнай прамысловасці і будаўніцтве, 55 прац. працавала ў якасці хатняй прыслугі і звыш 25 прац. батрачыла ў памешчыкаў і сельскай буржуазіі. Пераважная большасць жанчын Беларусі адчула горкі смак батрацкага хлеба.

Заработная плата работніц напярэдадні першай імперыялістычнай вайны 1914 г. па ўсёй прамысловасці Расіі складала 51,1 прац. таксама невысокага заробтку рабочага-мужчыны.

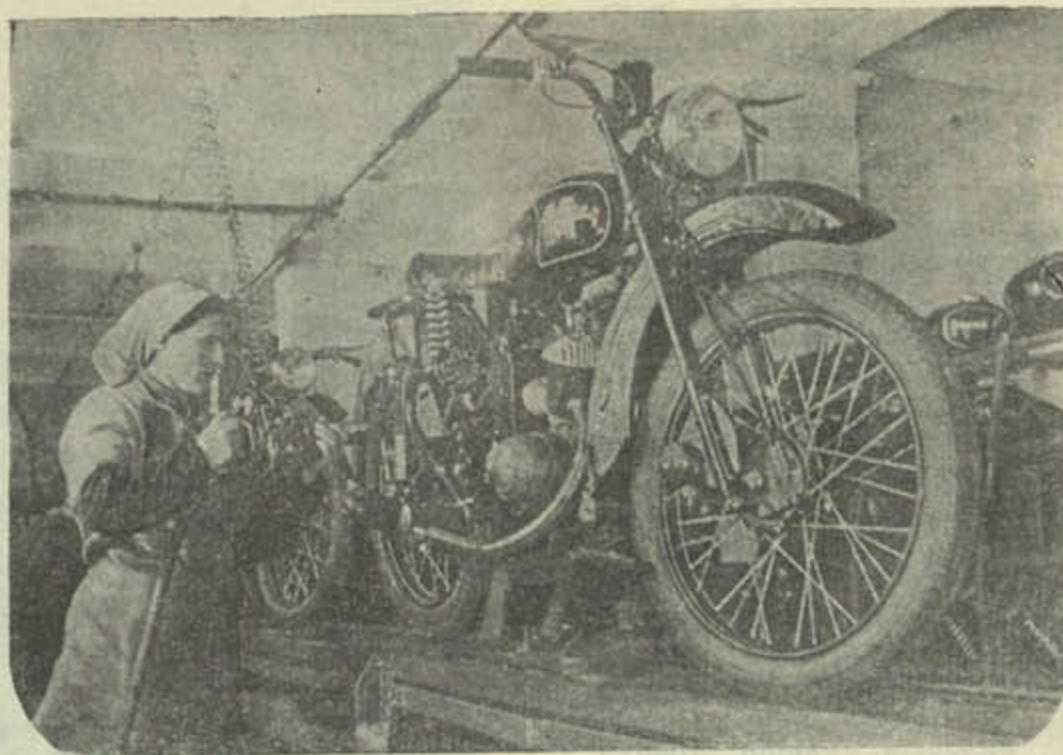
Жанчына не мела магчымасці атрымаць прафесіянальную адукацыю, бо доступ да кваліфікаванай працы для яе быў закрыты. Царскі статут катэгарычна забараняў прымаць жанчын на якую-б там ні было адміністрацыйную работу.

Выключна цяжка жылося вясковым жанчынам. Сялянка не карысталася зямельным надзелам. Яна цалкам залежала ад мужа, бацькі і брата. Жанчыны ўсходніх ускраін царскай Расіі адчувалі цяжкі прыгнёт родавых і рэлігійных звычаяў і традыцый. Там жанчыну можна было, як рэч, купіць і прадаць, падвергнуць цялеснай кары і нават бяскарна забіць.

* * *

Совецкая дзяржава не толькі абвясціла роўнасць жанчын з мужчынам, але і стварыла рэальныя магчымасці для яе ажыццяўлення. Жанчына мае права працаваць на любым участку народнай гаспадаркі ў залежнасці ад свайго жадання і схільнасцей. Эканамічная незалежнасць савецкай жанчыны дала ёй права нароўні з мужчынам удзельнічаць у арганізацыі і кіраванні гаспадарчым жыццём краіны.

Для таго, каб уцягнуць жанчын у грамадска-прадукцыйную працу, была праведзе-

Калектыў Мінскага мотавелазавода пачаў серыйны выпуск новых матацыклаў «М-ІМ». На здымку: слесар Ніна Іванаўна Кобел, якая выконвае норму на 190 працэнтаў, за зборкай новага матацыкла.

Фото А. Гарэльчыка.

вай і Алены Мазанік, Надзеі Траян і Ганны Маслоўскай, Аляксандры Захаравай і Аляксандры Сцяпанавай. Мы памятаем слаўныя справы многіх сувязных, якія аказвалі неацэнныя паслугі барацьбітам з ненавіснымі захопнікамі.

* * *

Пасля Вялікай Айчыннай вайны жанчыны не хацелі і не маглі стаяць у баку ад велізарнай аднаўленчай работы. Можна смела сказаць, што без удзелу жанчын наша краіна не здолела-б так хутка залячыць раны вайны.

Савецкія жанчыны заняты на самых рознастайных участках народнай гаспадаркі і культуры, складаючы 45,5 прац. усіх працуючых. Многія жанчыны выступаюць арганізатарамі вытворчасці, працуюць майстрамі, брыгадзірамі, начальнікамі цэхаў, дырэктарамі прадпрыемстваў, інжынерамі і тэхнікамі.

Падрыхтоўкай кадраў займаюцца непасрэдна і самі прадпрыемствы.

На Бабруйскім фанерадрэвапрацоўчым камбінаце працуе вячэрні тэхнікум. У школе рабочай моладзі пры камбінаце вучыцца 150 чалавек. Майстры, брыгадзіры, кваліфікаваныя рабочыя вывучаюць канкрэтную эканоміку прадпрыемства: планаванне, арганізацыю вытворчасці, нармаванне, фінансаванне. Акрамя таго, працуюць гурткі тэхнімуму. Пашырана і індывідуальнае вучнёўства. Кацярына Герасімовіч — майстар змены беладрэўнага цэха, — закончыўшы лесатэхнікум, працягвае вучобу ў Мінскім завочным інстытуце лясной гаспадаркі.

* * *

Калгасны лад, высокая механізацыя сельскай гаспадаркі паднялі шматмільённыя масы да творчай працы.

Жанчына цвёрда заняла месца арганізатара сельскагаспадарчай вытворчасці. Многія жанчыны працуюць брыгадзірамі, загадчыкамі ферм, членамі праўленняў і старшымі калгасаў.

У нашай рэспубліцы добра вядома Ганна Трафімаўна Кумец — старшыня калгаса імя Варашылава Новагрудскага раёна. Яна здолела павесці справу так, што калгас выйшаў у мільянеры. На Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы калгас узнагароджаны дыпламам першай ступені, а тав. Кумец — вялікім залатым медалем.

Насустрэч выбарам у мясцовыя Саветы. У агітпункце Мінскага Палаца культуры профсаюзаў для выбаршчыкаў праводзяцца даклады і гутаркі, да іх паслуг — рознастайная палітычная і мастацкая літаратура. На здымку: у агітпункце Мінскага Палаца культуры профсаюзаў.

Фото В. Лупейкі.

На Беларусі выраслі слаўныя кадры ільновадаў. Дабіваючыся высокіх ураджаяў, яны прымнажаюць багацце калгасаў і добрабыт калгаснікаў. У 1956 годзе калгас «17 верасня» Нясвіжскага раёна з плошчы ў 175 гектараў сабраў ураджай па 9 ц ільновалакна і па 9,5 ц сям'я з кожнага гектара. А звяно Пажытка Мар'і Віктараўны з гэтага-ж калгаса з 10 гектараў сабрала па 11 ц сям'я і па столькі-ж валакна.

Высокіх паказчыкаў дабіваюцца калгаснікі і ў жывёлагадоўлі. А. Сакун з калгаса «Перамога» Бабруйскага раёна

надаіла ў мінулым годзе па 5096 кг малака ад кожнай каровы. Свінарка калгаса «Чырвоная зорка» Івянецкага раёна Я. Лысая атрымала за год па 24 парасяці ад кожнай свінаматкі.

Так сваёй сумленнай і самаадданай працай дапамагаюць развіццю калгаснага ладу многія слаўныя сялянкі нашай рэспублікі.

* * *

Савецкая дзяржава ахоўвае працу жанчыны і клапаціцца аб захаванні яе здароўя.

Акрамя штогодняга адпачынку, жанчыне даецца водпуск па цяжарнасці і родах з захаваннем заробтнай платы.

Герой Соцыялістычнай Працы, знатная ільновадка рэспублікі П. Л. Калола.

Тэрмін яго павялічаны з 77 да 112 дзён. Цяжарных і кормячых жанчын забараняецца прыцягваць да звыштэрміновых работ і пасылаць у камандзіроўкі. Кормячай маці, акрамя агульнага перапынку на абед, даецца магчымасць праз кожныя 3,5 гадзіны работы поўгадзіны выкарыстаць на кармленне дзіцяці з захаваннем сярэдняга заробтку.

За апошні час да нас усё часцей завітваюць жанчыны з розных краін. Яны дзівяцца, што большасць савецкіх жанчын працуе. Памятаецца, як здзівілася прадстаўніца прагрэсіўных японскіх жанчын, даведаўшыся, што ўсе жанчыны, якія сабраліся сустракаць яе ў Мінску, аказаліся працуючымі. Ім цяжка зразумець, што савецкія жанчыны працуюць не толькі з-за імкненняў папоўніць сямейны бюджэт, але і дзеля таго, каб актыўна дапамагчы будаўніцтву камунізму.

* * *

Велізарную ролю адыгрываюць савецкія жанчыны ў развіцці навукі, культуры і мастацтва. Сярод урачоў—жанчын 76 прац., сярод настаўнікаў—70 прац. Каля 10 тыс. жанчын маюць вучоныя ступені і званні, 77,5 тысячы—навуковыя работнікі, больш 400 тыс. жанчын—інжынеры і тэхнікі. Гэтыя лічбы сведчаць аб сапраўды масавым удзеле жанчын Савецкага Саюза ў дзяржаўным і культурным будаўніцтве.

Сярод работнікаў Акадэміі навук СССР—42,3 прац. складаюць жанчыны. Больш паловы з іх маюць вучоныя ступені: акадэмікі, члены-карэспандэнты, дактары і кандыдаты навук. Звыш 100 жанчын кіруюць інстытутамі і лабараторыямі. Зараз няма такой галіны ведаў, у якой-бы не ўдзельнічалі жанчыны. Сваімі даследаваннямі і адкрыццямі яны ўносяць вялікі ўклад у развіццё айчынай і сусветнай навукі.

Актыўны ўдзел прымаюць жанчыны і ў кіраванні дзяржавай, у вылучэнні і абмеркаванні кандыдатаў у дэпутаты, у агітацыі за выстаўленага кандыдата, працуюць агітатарамі, членамі выбарчых камісій. Жанчыны шырока выбіраюцца ва ўсе органы дзяржаўнай улады. На апошніх выбарах каля поўмільёна жанчын прайшло ў мясцовыя Саветы. Жанчыны складаюць

Гродзенскаму сельскагаспадарчаму інстытуту нядаўна споўнілася пяць год. Тут навучаецца 820 юнакоў і дзяўчат. Акрамя таго, 176 чалавек вучыцца на завочным аддзяленні. У 1956 годзе комсамолка Ева Артурава закончыла сярэднюю школу з сярэбраным медалем і паступіла ў інстытут. Ужо на першым курсе яна дабілася добрых поспехаў у вучобе.

На здымку: Е. Артурава ў кабінете біялогіі.

25,8 прац. дэпутатаў Вярхоўнага Савета СССР, 129 жанчын выбрана ў Вярхоўны Совет БССР.

Жанчыны выбіраюцца суддзямі і народнымі засядацелямі. Каля паловы народных суддзяў складаюць жанчыны. Актыўны ўдзел прымаюць яны ў рабоце профсаюзных арганізацый. У складзе фабрычна-заводскіх камітэтаў 42,8 прац. жанчын.

* * *

Поўнае роўнапраўе савецкіх жанчын прыцягвае да сябе ўсё большую ўвагу сусветнай грамадскасці. У верасні мінулага года ў Маскву на міжнародны семінар «Роўнапраўе жанчын у СССР» прыбыло 96 жанчын з 37 краін свету. Каб лепш азнаёміцца з правамі савецкай жанчыны, яны наведвалі прадпрыемствы і ўстановы сталіцы, выязджалі ў Грузію, на Украіну, ва Узбекістан, Ленінград і Сталінград, сустракаліся з шырокім колам жанчын розных прафесій і на ўласныя вочы пераканаліся ў іх поўным роўнапраўі. Сваімі ўражаннямі ўдзельніцы семінара падзяліліся ў выступленнях і пісьмах.

Дэніза Брэтон з Францыі ў такіх пунктах сфармулявала свае ўражання ад прабывання ў СССР:

1. Жаданне савецкіх жанчын вучыцца і атрымаць кваліфікацыю.

2. Для савецкіх жанчын работа з'яўляецца жыццёвай неабходнасцю. Савецкая дзяржава дала ім гэтую магчымасць і імкнецца ўвесь час расшыраць яе.

3. Глыбокае і шчырае жаданне савецкіх жанчын жыць у дружбе з жанчынамі ўсяго свету.

4. Самае галоўнае заключаецца ў тым, што ў краіне пануе надзея.

Поўнае роўнапраўе, дасягнутае савецкімі жанчынамі ва ўсіх галінах палітычнай і грамадска-прадукцыйнай дзейнасці, з'яўляецца магутным сродкам руху нашага грамадства ўперад, да камунізму.

Інжынер-канструктар аддзела галоўнага канструктара Мінскага станкабудаўнічага завода імя Варашылава Н. Н. Касцючэнка (у цэнтры) з механікам корпуса № 2 М. А. Рабковым, ст. майстрам ліцейнага цэха Г. І. Дзедзічам і намеснікам галоўнага механіка завода І. І. Архіпавым (справа).

Фото Л. Папковіча.

З ЛЮДЗЬМІ

Міна НАВАСЕЛАВА

Мал. П. Уласевіча.

Апавяданне

КАЛІ за сцяной выключылі радыё, настала такая цішыня, што было чуваць, як дзесьці б'еца муха. У адчыненае акно вецер заносіў пах сена і мяты; здалёку ляніва, нібы знемагаючы ад гарачыні, замычэла цялё...

Марфа Міхайлаўна, цяжка ўздыхнуўшы, з намаганнем павярнулася на бок, і стары ложак зарыпеў пад ёю таксама з намаганнем і надрывам.

Ніколі яшчэ яна не адчувала сябе такой стомленай і адзінокай, як у гэтую нядзельную раніцу. Калі сын жыў з ёю (Марфа Міхайлаўна з сумам успомніла адкрыты, дружалюбны твар свайго хлопчыка), кожная нядзеля запаўнялася клопатам аб ім, таму што ўвесь тыдзень яна з раніцы да вечара знаходзілася на рабоце і дзіця было аддана на волю лёсу. Потым сын скончыў школу і паехаў у Ленінград вучыцца, а яна засталася адна. Дні беглі ўсё ў той-жа рабоце, у чаканні пісем з Ленінграда, у чаканні студэнцкіх канікул, калі на кароткі час прыеджаў сын — змiзарнелы, пасталелы — і адразу прымаў на сябе ўсе хатнія клопаты. Яна не хацела гэтага, але ўрэшце заўсёды выходзіла, што і ў канікулы Грышы (так звалі сына) у яе было столькі работы, што яна не мела магчымасці і ўдзяліць даволі ўвагі асабістаму жыццю.

Марфу Міхайлаўну ахапіла вострае пачуццё крыўды.

Вось і вырас хлопчык, так і не адчуўшы па-сапраўднаму матчынай пяшчоты. Сама яна ўсё спадзявалася, што калісьці ў будучым аддасць, нарэшце, дзіцяці свае любоўныя клопаты. Але час ішоў, а такая магчымасць не наставала... Цяпер Грыша ўжо сталы чалавек, атрымаў дыплом інжынера і прызначэнне на работу.

Марфа Міхайлаўна засунула руку пад падушку, намацала пісьмо сына, разгарнула лісточак, спісаны знаёмым почыркам, і ў соты раз прачытала:

«Родная і самая дарагая!»...

Яна апусціла руку. Галоўнае для яе было ў словах: «Родная і самая дарагая»... Проста дзіўна, адкуль Грыша знаходзіў у сабе столькі пяшчоты да такой няўважлівай маці. Ён ніколі не пачынаў пісьмы аднолькава: у кожным звяртаўся своеасабліва і заўсёды вельмі любоўна: «Слаўная мая мама!», «Дарагі друг», «Добры дзень, мая маленькая!» Яна ніколі не была маленькай, нават у маладосці, а цяпер, ацяжэўшы, стала грузнай і няспрытнай.

Грыша пісаў, што атрымаў кватэру, і вельмі настойліва прасіў Марфу Міхайлаўну пераехаць да яго.

«...Ты нават не ўяўляеш, як цудоўна мы з табой зажывем!»

Марфа Міхайлаўна адкінулася на падушку. Як ехаць? Ці зможа яна цяпер, калі, здавалася, настала доўгачаканая магчымасць акружыць Грышу ўвагай і клопатамі, даглядаць яго як належыць, пры яе хворых нагах і задышцы? Ці не будзе яна цяжарам для сына?

І зноў горкая крыўда запоўніла сэрца. Крыўда на лёс, які звязаў яе з гэтай адказнай і нялёгкай работай. Людзі на старасці бачаць плады сваёй працы: будынкі і чыгункі, што яны будавалі, дзяцей, якіх гадавалі ў любові і клопатах, навуковыя адкрыцці... А яе работа, як рэчка: цячэ і ўсё забірае з сабой.

Яна была памочнікам раённага пракурора. Тысячы людзей прайшлі перад ёю, і кожны нёс і валіў на яе свае няшчасці і памылкі, ахвярай якіх аказваўся... Да яе не прыходзілі з радасцю. Для радасных падзей існавалі іншыя заняткі.

Ёй прыходзілася ўвесь час раз'язджаць па вёсках і сёлах свайго раёна, «галасаваць» перад спадарожнай машынай, трэсціся на возе, хадзіць пеша ў любое надвор'е. І заўсёды спяшаючы, бо няшчасці, непаразуменні і злачынствы, з-за якіх яна выязджала, не маглі чакаць. І яна спяшалася да людзей са сваёй пракурорскай уладай і чалавечай спагадай...

Крэкчучы, спусціла з ложка ногі. І дарма так блізка да сэрца брала чужы боль. Колькі супрацоўнікаў змянілася за час яе работы ў раённай пракуратуры! Прыязджалі маладыя, хутка прывыкалі выступаць у судзе, арыентавацца ў дакументах, і праз год-два пераводзіліся ў вобласць, а там і вышэй... А яе жыццё так і прайшло ў раёне; тут яна пахавала мужа, тут састарэлася ўсё на той-жа рабоце.

Марфа Міхайлаўна асцярожна ступіла некалькі крокаў і, перасіліўшы боль, пачала апранацца.

Было каля поўдня, калі яна з кошыкам накіравалася на рынак.

Сонца не толькі асляпляла, але, здавалася, аглушала. Куры, зацягнуўшы вочы плёнкай, драмалі ў пыле ля плота. Пажылы сусед сядзеў пад чарэмхай і, убачыўшы Марфу Міхайлаўну, зняў шапку.

— Са святам, Міхайлаўна, — пачціва прывітаўся стары, хочучы, відаць, звязаць размову. — Вось бог надвор'е даў!

Марфа Міхайлаўна, занятая сваімі думкамі, прывіталася і прайшла міма.

Учора яна падала пракурору заяву аб вызваленні з работы.

Пракурор — яшчэ даволі малады чалавек з бялявымі валасамі і ўжо прыкметным брушкам, — прачытаўшы заяву, зняў рагавыя акуляры і некалькі збянтэжана глянуў на Марфу Міхайлаўну.

— Вось табе, бабка, і Юр'еў дзень! — усклікнуў ён. — Вы, можна сказаць, без нажа мяне рэжаце! — дадаў ён, нібы яму нанеслі асабістую знявагу. — Не згодзен! Так і ў вобласць паведамлю: не згодзен!

Катэгарычным жэстам пракурор надзеў акуляры, але тут-жа зняў іх і падазрона пакасіўся на Марфу Міхайлаўну. Яна адчула нейкі цяжар у грудзях, але ўзяла сябе ў рукі.

— Прыйшла пара, галубок, — мякка прамовіла яна, стараючыся не заўважаць яго пакрыўджанага тону. — І мне час адпачыць... Сын кліча.

— Ну што такое сын?! — запярэчыў пракурор. — Ён-жа дарослы, абыйдзеца.

— Вядома, хто не абыйдзеца? — згадзілася Марфа Міхайлаўна. — Толькі час мой прыйшоў. Вы да абласнога ў аўторак паедзеце, дык ужо, калі ласка, далажыце і аба мне. Пракурор глянуў спадылба.

— «Хто не абыйдзеца»... — з крыўдай паўтарыў ён і сказаў кудысьці ў бок: — Спадзяюся, што да аўторка вы перадумаеце.

Так скончылася размова. Марфе Міхайлаўне ніколі-б не прыйшло ў галаву, што яна сур'ёзна сапсавала пракурору настрой.

Як-бы там ні было, але яе ўласны настрой ужо нішто не магло паправіць. Нават цяпер, сярод рыначнай мітусні, Марфа Міхайлаўна не магла пазбыцца горкай думкі аб тым, што размова з пракурорам падвяла вынік усёй яе шматгадовай рабоце. У малочным радзе нехта прадаў ёй сыр і смятану; нехта напасіў размяняць пяць рублёў... З ёю віталіся нейкія людзі, яна адказвала ім. Але ўсё гэта рабіла машынальна, без усякай увагі.

Звычайна ў апошнюю чаргу Марфа Міхайлаўна купляла яйкі; яна ўжо амаль паклала ў кошык узяты без выбару дзесятак, калі за прылаўкам хтосьці ціхенька ахнуў:

— А, бацюхны мае!

Марфа Міхайлаўна падняла галаву і сустрэлася вачыма

з маладой прадаўшчыцай. Усё на ёй ззяла: і румяны, поўны роўных зубоў рот, і залацістыя ад загару шчокі, і чырвоныя пацеркі на моцнай шыі, і шаўковая ружовая кофточка і, галоўнае, — усмешка. Было ў той усмешцы столькі ласкі і прывету, што Марфа Міхайлаўна не магла не адказаць усмешкай.

— Я Алёнышава. Памятаеце? Скардзіцца да вас прыходзіла... А вы мне пра кофточку тады...

Жанчына развяла рукі, паказваючы сваю ружовую какетлівую кофточку, і пацеркі на яе шыі ўспыхнулі цёплым святлом.

І тады Марфа Міхайлаўна ўспомніла, як год назад, у такі-ж ясны дзень, прыйшла да яе ў пракуратуру Алёнышава Ганна. Вочы яе былі чырвоныя, агрубелыя рукі бяссільна ляжалі на каленях.

— Што здарылася? — спытала Марфа Міхайлаўна.

Жанчына з сілай уцягнула ў сябе паветра і дрыжачым голасам прамовіла:

— Ужо так стараюся, усё раблю... А ён... ён гаворыць: «Ідзі, памыйся»...

Наведвальніца выцерла вочы кончыкам завязанай пад падбародкам хусткі.

Стала ціха.

Марфа Міхайлаўна ўважліва аглядзела жанчыну. Яе мілавіднасць шмат траціла ад неахайнасці адзежы: няпэўнага колеру сукенка зашмальцавалася ад доўгай носкі; непадшытыя краі галаўной хусткі віселі махрамі.

— Муж гаворыць? — спытала Марфа Міхайлаўна.

— А то хто-ж яшчэ? — з варожасцю адказала жанчына і раптам, нібы ў ёй нешта прарвалася, засыпала словамі:

— І ў хаце, і ў хляве, і на гародзе — усюды парадак. Сама недасплю, недаем. А ён? Дзе спахванне? Пачаў кудысьці цягацца, дзве апошнія ночы зусім дамоў не прыходзіў...

Жанчына кінула на Марфу Міхайлаўну гарачы позірк.

— Мне самой напляваць, — растлумачыла яна, і Марфа Міхайлаўна зразумела, што жанчыне было зусім не напляваць. Але дачка захварэла, хіба сцерпіш? Я пабегла да яго на стайню (ён конюхам у калгасе) і раскажваю, а ён раптам гаворыць: «Ідзі, памыйся». Я пра дзіця, а ён... і пры людзях, нібы я самая апошняя, якая-небудзь... — з яе вачэй зноў паліліся слёзы.

Марфа Міхайлаўна ўжо выявіла, што яе наведвальніца належыць да той катэгорыі жанчын, якія добраахвотна ператвараюць сябе ў пакутніц хатняй гаспадаркі.

— У калгасе працуеш?

Куточкі вуснаў жанчыны пакрыўджана апусціліся.

— А па дому хто? Сама работа не зробіцца... У калгас сваякруха ходзіць.

— Дык вось, — унушальна сказала Марфа Міхайлаўна, — калі не хочаш страціць мужа...

— Ды што мне муж? — ажывілася жанчына. — Не хоча дома быць, не трэба! Я толькі хачу, каб не зневажаў. Не вельмі патрэбны!

— Патрэбны, — сказала Марфа Міхайлаўна. — Бачу, што вельмі патрэбны. І размова наша можа быць толькі шчырай. Інакш нічога не выйдзе. Зразумела?

Жанчына маўчала.

— Прыйшла ты не таму, што муж зняважыў. Ды хіба гэта знявага, што сказаў: «Ідзі, памыйся!» А хочаш дабіцца, каб дапамаглі табе прыбраць мужа да рук, утрымаць пры сабе. Наведвальніца, успыхнуўшы, ускочыла з крэсла.

— Няпраўда гэта! — ускрыкнула яна. — І вы не маеце права так гаварыць! За яго гаварыць... За тое, што я, што ён... — яна расплакалася на гэты раз гучна, ужо не стараючыся стрымлівацца.

— Сядзь, — сказала Марфа Міхайлаўна. — Ды паслухай, што я табе скажу...

І пачала гаварыць з ёю зусім не па-пракурорску.

— Ну як можна кахаць жанчыну ў такой сукенцы? Калі яе мыла? Хіба іншай няма?

— Ёсць... Ды па гаспадарцы...

— А калі па гаспадарцы, дык трэба быць брыдкай? Колькі табе год?

— Дваццаць тры...

— А можна даць усе сорок.

Наведвальніца пачырванела і вінавата пакасілася на Марфу Міхайлаўну.

— А ён напэўна малайчына, і ўжо напэўна красуні на яго

заглядаюцца... — працягвала Марфа Міхайлаўна. — І на цябе людзі маглі-б заглядацца, калі-б лепш апраналася... Адзела-б прыгожую кофточку. Ды дома-б не сядзела, а ішла ў калгас, да людзей. А дома і сваякруха ўправіцца.

Тады яны доўга размаўлялі, і жанчына выйшла ад Марфы Міхайлаўны ў задуменні.

Цяпер, ззяючы ўсмішкай, яна ажыўлена расказвала пра сваё жыццё.

— Я цяпер на птушкаферме.

— А дома як? — міжволі заражаючыся яе ажыўленнем, спытала Марфа Міхайлаўна. — Паспяваеш?

— Сваякруха спраўляецца. А то часам, — яна панізла голас, — і яго прымушаю. Нічога — робіць! Я сказала: «Хочаш, каб мая ферма на выстаўку трапіла, дапамагай дома». Дык дапамагае.

Ганна зноў засмяялася з нейкай гумарыстычнай ноткай у голасе, але тут-жа перамяніла тэму: — Ну, а вы як? Здароўе як?

Марфа Міхайлаўна збянтэжана ўсміхнулася.

— Што-ж мае здароўе — нічога... Вось ехаць збіраюся да сына.

Ганна заклапочана перапытала:

— Да сына? Ну, а тут хто?

— Будуць людзі... — няўпэўнена адказала Марфа Міхайлаўна. — А я старая ўжо...

— Гэта вядома... — паўтарыла Ганна і на хвіліну задумалася. — Да сына — гэта правільна. Галоўнае, за здароўем сачыце. Захварэеце — не дай божа!

Ганна глянула кудысьці міма Марфы Міхайлаўны і ажывілася:

— Вунь гаспадар мой ідзе.

Да іх падышоў высокі малады чалавек з мяккім выразам прыгожага твару.

— Ну, усё выканаў, як загадала, — са стрыманай усмешкай звярнуўся ён да Ганны. — Дала задачу! Да загадчыка магазіна прыйшлося хадзіць. Кажу: «Калі такога кашаміру не знайду, лепш дамоў не з'яўляцца. Франціха мая са свету зжыве!»

— Ды хопіць ужо балбатаць! — таксама ўсміхаючыся, перабіла яго Ганна. — Глядзі: зняславіў на ўвесь раён... Пасядзі тут у пакаранне, а я зараз.

Папраўляючы спадніцу і пацеркі, яна выйшла з-за прылаўка.

— Ці доўга будзеш хадзіць?

— А там будзе відаць. Справы ў мяне.

За наўмыснай колкасцю слоў Марфа Міхайлаўна разглядзела пшчотнасць адносін паміж мужам і жонкай. І гэтая далікатнасць падзейнічала на яе добратворна — у душы заціх нядаўні боль ад усведамлення сваёй адзіноты.

Ганна праводзіла Марфу Міхайлаўну амаль да дому.

— Я-ж учора на работу да вас заходзіла, ды позна ўжо было, — прызналася яна. — Кулькова Мар'я прывітанне вам пасылае. Памятаеце шафёра Кулькова? Дзяўчыну машынай ударыў — пяць год яму, п'яніцы, тады далі. Гэта яшчэ да мяне, як да вас хадзіла.

Марфа Міхайлаўна добра памятала Кулькова. Пасля суда, на якім ёй прыйшлося выступаць у якасці абвінавачыцы, яна

сядзела ў пакоі судовага выканаўцы і думала пра лёс гэтых людзей: і пра маці загінуўшай дзяўчыны, і пра жонку Кулькова, і пра яго пяць малых дзяцей... Потым з вялікай цяжкасцю ўладзіла старэйшую дачку Кулькова ў зубаврачэбную школу, дзе давалі надрэнную стыпендыю.

— Скончыла сёлета Мар'я, — паведаміла Ганна. — На работу ў горад паслалі. Вас добрым словам успамінае.

Яны рассталіся каля дому, пад чарэмхай. Ганна доўга трымала руку Марфы Міхайлаўны і пільна ўглядалася ў яе сваімі залаціста-карымі вачыма:

— Можна перадумаеце, не паедзеце, дык да нас абавязкова заходзьце, як у нашай вёсцы будзеце. Я чакаць буду.

Калі Ганна пайшла, Марфа Міхайлаўна, зняўшы хустку з галавы, апусцілася на лаўку

побач са старым, які ўсё яшчэ сядзеў пад чарэмхай.

— Ладная кабетка, — пахвальна азваўся ён, пазіраючы ўслед Ганне. — Знаёмая твая?

— Так, знаёмая.

— У цябе іх хапае, — згадзіўся ён і пажаваў губамі. — Бадай, усё жыццё з людзьмі...

Марфа Міхайлаўна моўчкі глядзела перад сабой, нібы бачыла бясконцую чараду людзей, якія прыходзілі за яе дапамогай амаль усё жыццё...

А ўвечары, начапіўшы на нос акуляры, яна сядзела пад абажурам і пісала:

«Дарагі мой сыноч!»

Доўга я думала над тваім пісьмом. Дзякую, родны, за твае клопаты. Толькі вырашыла я, што мне рана на спакой. І ногі баляць куды горш, калі ляжу, а калі пахаджу, цяропець можна».

Пракурор прыняў яе рашэнне, як належнае.

У лік 1963 года

1946 год. Ззаду — два гады вучобы ў чыгуначным вучылішчы № 1, а ўперадзе... што будзе ўперадзе, 16-гадовая дзяўчына, токар па металу яшчэ і сама не ведала, хвалявалася, не магла ўявіць, што цяпер яна будзе працаваць станочніцай у механічным цэху Гомельскага паравознага дэпо нароўні з дарослымі, спрактыкаванымі рабочымі.

Але ўсё аказалася прасцей, чым яна думала. Яшчэ і зараз памятае дзяўчына словы Міхаіла Генадзьевіча Новікава, які быў у той час майстрам цэха:

— Папаўненне? Вельмі добра! Адразу-ж стаўлю вас на такарны станок «ДІП-200»...

Так 10 год назад пачала сваю працоўную дзейнасць Зіна Караткевіч, чорнавалосая дзяўчына з вясёлымі разумнымі вачыма.

З першых-жа дзён работы на вытворчасці Зіна паказала сябе працавітай, умелай работніцай. Тэарэтычныя веды, якія дзяўчына атрымала ў вучылішчы і замацавала практычнай работай ля станка, хутка садзейнічалі таму, што за кароткі час яна стала па праву лічыцца адной з лепшых станочніц механічнага цэха.

Але час ішоў. Надыходзіў 1949 год. У нашым дэпо рэзка павялічыўся план рамонту лакаматываў, механічны цэх папоўніўся новымі металаапрацоўчымі станкамі. Як ніколі, адчувалася вострая патрэба ў кваліфікаванай рабочай сіле.

Іменна тады майстар цэха прапанаваў Зіне Караткевіч:

— Калі не прычыце, можаце асвоіць другую спецыяльнасць — стругальшчыцы. Два станкі атрымалі, а працаваць на іх няма каму...

— Я згодна, — сказала дзяўчына. — Не пашкодзіць мець дзве спецыяльнасці. І для дэпо карысць будзе, і для мяне.

... З таго часу мінула 7 год. За гэты час Зіна ў дасканаласці асвоіла новую спецыяльнасць, ад душы палюбіла стругальны станок. Дзяўчына нават лічыць сваю новую спецыяльнасць самай цікавай у дэпо.

Гэта і зразумела. Хоць работа на стругальным станку не такая складаная, як, скажам, на такарным або фрэзерным, але тым не менш стругальшчыкі нашага цэха выконваюць штодзённа дзесяткі ўсялякіх работ, разам з іншымі станочнікамі ўкладваюць і частачку сваёй працы ў справу рамонт паравозаў.

Шэсць чалавек працуюць у нас на стругальных станках. У іх ліку і комсамолка Зіна Караткевіч, самая маладая па ўзросту стругальшчыца. Між іншым, узрост дзяўчыны не перашкодзіў ёй прайсці за сем год вялікі працоўны шлях, стаць стругальшчыцай высокага класа, наватарам вытворчасці, дабіцца выдатнага працоўнага поспеху — выканаць за 1955 і

1956 гады сем гадавых норм і працаваць зараз у лік 1963 г.

Як-жа змагла маладая станочніца дабіцца такіх поспехаў, пакінуць ззаду больш спрактыкаваных, кадравых рабочых?

Перш за ўсё, вядома, тым, што ў яе высока развіта пачуццё адказнасці за даручаную справу. А яшчэ таму, што дзяўчына ўвесь час праяўляе ў рабоце знаходлівасць і кемлівасць, шукае новыя шляхі павышэння прадукцыйнасці працы, ніколі не ганарыцца сваімі поспехамі. Характэрная рыса комсамолкі — гэта працаваць сёння лепш, чым учора, а заўтра — лепш, чым сёння.

Зіна Караткевіч — мая суседка па станку. Штодзённа мне прыходзіцца назіраць за хуткімі і спрытнымі рухамі яе рук, за ўзорным парадкам на яе рабочым месцы на працягу ўсяго рабочага дня.

... У гэты дзень, як і звычайна, дзяўчына выконвала даволі складаную і адказную работу — стругала буксавыя налічнікі для паравозаў. Ля яе станка акуратнымі стопкамі ўжо было складзена 16 гатовых дэталяў.

«Як-жа так? — думалася нам. — Да канца-ж змены — цэлую гадзіну яшчэ, а між тым звычайная прадукцыйнасць нашага стругальшчыка — шэсць налічнікаў у змену...»

Пасля гудка Зіна ахвотна расказала аб сваім вопыце:

— Думаеце, тут сакрэт які? О,

не! Яшчэ некалькі месяцаў назад я і сама не ведала, што змагу апрацоўваць кожны налічнік не за гадзіну і 15 хвілін, а ўтрая хутчэй... Як я дабілася гэтага? Справа ў тым, што раней пры апрацоўцы дэталі я карысталася трыма заціскнымі прыстасаваннямі, а зараз паспяхова спраўляюся пры дапамозе аднаго... Праўда, перш чым забыць аб астатніх двух прыстасаваннях, мне прыйшлося прадумаць і зрабіць дзве спецыяльныя сталыя планкі. Усё гэта дазволіла спрасціць мацаванне дэталей на стане станка, павысіць прадукцыйнасць працы ў тры разы...

Праявіла дзяўчына кемлівасць і пры вырабе балансірна-рысорных нажоў. На выраб адной такой дэталі па тэхнічных нормах адпуща-

на 30 хвілін. У гэты час нават вопытнаму станочніку нялёгка зрабіць дэталі. А вось Зіна Караткевіч затрачвае на выраб аднаго нажа не 30 хвілін, а 10—15. Можа быць, і тут які «сакрэт»?

Няма і тут сакрэтаў. Проста дзяўчына першай сярод нашых стругальшчыкаў пачала заціскаць у настольныя ціскі не па адной загатоўцы, а па тры, прастругваючы адначасова іх плоскасці і рэбры. І толькі астатнія дзве аперацыі — нарэзку спецыяльнай канаўкі-выемкі і авальнай фаскі — робіць паасобку. Гэта дазволіла маладой станочніцы даваць у змену замест 16 дэталей да 40 штук.

У соцсаборніцтве з іншымі стругальшчыкамі цэха комсамолка Зіна Караткевіч няўменна выходзіць пераможцай, выконвае

зменныя нормы на 270—300 прац., дае прадукцыю толькі выдатнай якасці.

— Вядома, не лёгка даць у змену да 300 прац. выпрацоўкі, — гаворыць дзяўчына, — але настойлівасць і пастаянная кемлівасць у рабоце, а галоўнае — жаданне прынесці больш карысці свайму народу — вось што дапамагае мне працаваць у поўную сілу. Зараз я паставіла перад сабой задачу — давесці ў бліжэйшы час нормы выпрацоўкі да 350 прац. у змену. І даб'юся гэтага, абавязкова даб'юся!

Мы, вядома, верым, што комсамолка Зіна Караткевіч даб'ецца свайго. Яна не кідае слоў на вецер.

Яўгені ІВАНОВ,

фрэзероўшчык механічнага цэха
Гомельскага паравознага дэпо.

ШЧАСЛІВАЯ МАЦІ ШЧАСЛІВЫХ ДЗЯЦЕІ

НА ГЭТЫМ здымку вы бачыце 72-гадовую Мар'ю Міхайлаўну Камінскую з унукам Сяргеем і праўнучкай Ленай. Дзіцячыя вочкі пяшчотна глядзяць на гэтую ласкавую жанчыну з сівымі валасамі і ясным позіркам.

— Бабуля, раскажы казку! — у адзін голас просяць дзеці.

— Я-ж учора расказвала.

— Зноў раскажы пра Іванушку-асілка, — кажа Сяргей.

— І яшчэ пра Снягурачку і шэрага ваўка, — дадае Леначка.

Мар'ю Міхайлаўну не трэба доўга прасіць. Яна пачынае:

— Ну, слухайце. Жыў быў на свеце...

Колькі за сваё жыццё давялося ёй расказаць казак! Нарадзіла і выхавала дзесяць сыноў і дачок. Удастоена высокага звання «Маці гераіня». Усім сваім дзецям Мар'я Міхайлаўна дала пуцёўку ў жыццё, дачакалася шматлікіх унукаў. Зараз застаўся ў жывых пяць сыноў, тры дачкі, дзесяць нявестак і зяцёў, 26 унукаў і адна праўнучка. Вялікая і дружная сям'я.

Усе дзеці Мар'і Міхайлаўны — гарачыя патрыёты свайго Радзімы. У суровыя гады Вялікай Айчыннай вайны браты Камінскія, Сяргей і Валянцін, сумесна вадзілі танк. Машына лейтэнантаў Камінскіх знішчыла нямала гітлераўцаў, шмат баявой тэхнікі. Браты загінулі смерцю герояў у баі з ворагамі.

Слаўны баявы шлях прайшоў і Віталі Камінскі — падпалкоўнік Савецкай Арміі. Аб гэтым сведчаць 8 баявых узнагарод. У яго і жыве зараз старая маці.

Самы старэйшы сын, Павел, — знатны суднабудульнік у Ленінградзе. Нядаўна яго ўзнагародзілі ордэнам Леніна. У Ленінградзе шафёрам працуе і сын Анатоль. Два браты Камінскія знаходзяцца на Далёкім Усходзе. Міхаіл — геалаг-разведчык у Магаданскай вобласці, Алег — маёр Савецкай Арміі, служыць у Хабараўску.

Дачкі Зоя, Мар'я і Ганна абзавяліся сем'ямі. Зоя Міхайлаўна, якая 19 год працавала настаўніцай, сама ўжо няньчыць унучку.

Выйшлі ў людзі і шматлікія ўнукі Мар'і Міхайлаўны. Генадзі летась скончыў Беларускі політэхнічны інстытут і працуе інжынерам у Оршы. Гэты інстытут скончыў і другі ўнук, Марлен, які там-жа і застаўся выкладчыкам. Элеанора — настаўніца 55-й Мінскай школы. Валодзя і Святлана — студэнты ВДУ. У 1956 годзе Святлана ездзіла ў Казахстан на цалінныя землі, каб дапамагчы ва ўборцы ўраджаю. За самаадданую працу яна ўзнагароджана значком ЦК ВЛКСМ і Ганаровай граматай. Многія з унукаў працуюць на прадпрыемствах, вучацца ў школах.

— Савецкая ўлада, родная Комуністычная партыя дапамаглі мне, простае жанчыне, вывесці ў людзі маіх дзяцей, — гаворыць Мар'я Міхайлаўна. — За гэта ім вялікае матчына дзякуй.

Дзяржава прызначыла тав. Камінскай пенсію. Дзеці і ўнукі акружылі яе клопатамі і любоўю. Амаль штодня паштальён прыносіць пісьмы, тэлеграмы, грашовыя пераводы, пасылкі на адрас: Мінск, вуліца Чычэрына, 15, кв. 5, Мар'і Міхайлаўне Камінскай.

Г. СЯРГЕЕНКА,

АБ ДЗІЦЯЧАЙ УПАРТАСЦІ

НЯРЭДКА прычынай капрызаў і ўпартасці дзяцей з'яўляецца няправільнае выхаванне дома. У сем'ях з адзіным дзіцем часта наглядаецца празмерная заласканасць, спешчанасць дзяцей. Часам, наадварот, дзяцей робіць капрызнымі і ўпартымі вельмі суровае выхаванне, якое не лічыцца з законнымі патрабаваннямі дзіцячага ўзросту. У такіх выпадках узнікае пратэст супроць паводзін дарослых. Памылку робяць бацькі, калі забараняюць дзіцяці і тое, што яму можна дазволіць. Калі дзіця заўсёды чуе: «Не можна, нельга!», то пачынае пратэставаць, робіцца ўпартым, сярдзітым. Але калі бацькі забараняюць што-небудзь прадумана, з падставай, то нельга ўжо адступаць, нягледзячы на крыкі і слёзы.

Калі ў кожным канкрэтным выпадку ведаць прычыны капрызаў і ўпартасці, тады ўжо значна лягчэй іх папярэдзіць. Трэба адмовіцца ад метаду «лобавай атакі», калі стараюцца ва што-б там ні стала настаяць на сваім. Імкненне перамагчы ўпартасць дзіцяці звычайна ўзмацняе капрыз і, значыць, замацоўвае гэты няправільны ўмоўны рэфлекс. Часам карысна зрабіць непрыкметную для дзіцяці, невялікую ўступку яму. Калі пачынаецца капрыз, карысна адцягнуць увагу дзіцяці. Але так, каб дзіця не здагадалася, што гэта робіцца знарок. Можна, напрыклад, падыйсці да акна і сказаць: «Якое воблака плыве, зусім як мядзведзь!» Дзіця не адразу, але ўсё-ж пераклучыцца на што-небудзь і забудзе аб сваім капрызе. Шкодна звяртаць увагу на такое дзіця, супакойваць яго. Лепш пакінуць дзіця адно, непрыкметна назіраючы за ім (можна з другога пакоя), бо ў такі момант дарослы з'яўляецца дадатковым раздражняльнікам для нервовай сістэмы дзіцяці.

Вельмі важна падыходзіць да кожнага дзіцяці індывідуальна, разабрацца ў прычынах узнікнення ў яго капрызаў і ўпартасці, а калі спатрэбіцца, то і ўрачу паказаць.

Капрызы і ўпартасць заўсёды ёсць прыкмета нейкай незадаволенасці, раздражнення, няроўнавагі ў нервовай сістэме. Таму трэба лічыцца з тыпамі нервовай сістэмы дзяцей. Згодна вучэнню Паўлава, ёсць тыпы з моцнай і слабой нервовай сістэмай. Да апошніх адносяцца дзеці сарамлівыя, палахлівыя, самалюбівыя, плаксівыя, часам рэзка затарможаныя, мала рухавыя.

Яны патрабуюць асабліва чুলых, асцярожных адносін. Прад'яўляючы да іх патрабаванні, трэба ўлічваць, ці пасільны яны для іх нервовай сістэмы.

Часам карысна загадзя папярэджваць дзяцей аб тым, што ад іх патрабуюцца. Калі дзіцяці, напрыклад, трэба ісці спаць, то аб гэтым папярэджваюць загадзя: «Вася, трэба канчаць гульню: праз дзесяць хвілін пойдзеш спаць!» Хвілін за пяць сказанае трэба паўтарыць. У мазгу дзіцяці ўтворацца новы ўмоўны рэфлекс аб неабходнасці скончыць гульню і, калі настане час спаць, яно ўжо будзе гатова выканаць загад без прэрэчання.

Раней меркавалі, што капрызы і ўпартасць уласцівы пэўнаму дзіцячаму ўзросту, у прыватнасці, старэйшаму ясельнаму і малодшаму дашкольнаму, што яны нібыта маюць біялагічныя карэнні. Гэта няправільна. Капрызы і ўпартасць не з'яўляюцца прыроднай узроставай з'явай. Гэта даказваецца тым, што пры правільным выхаваўчым падыходзе гэтых з'яў мы зусім не назіраем. Аб іх можна гаварыць па-столькі, паколькі ў дзіцяці ранняга ўзросту ўсе паводзіны вызначаюцца жаданнямі і пачуццямі, бо розум яшчэ не развіты, не можа кантраляваць жаданні.

— Дастань месяц, хачу месяц! — крычыць капрызнік ва ўвесь голас (кадр з дыяфільма «Белы пудзель»).

Але, прыкладна, з трохгадовага ўзросту можна гаварыць ужо аб некаторай наяўнасці валявога працэсу. Адной з яго праяў з'яўляецца ўпартасць. Дзіця наперакор дарослым можа нават адмовіцца ад жаданага, абы толькі праявіць сваю волю.

І. П. Паўлаў і яго вучні растлумачылі нам, што калі на людзей моцна падзейнічае які-небудзь раздражняльнік, то нават дарослыя, а тым больш дзеці, часам трацяць здольнасць разабрацца ў сваіх памылках і справіцца з ахапіўшым іх пачуццём крыўды або гневу. Калі ў гэты час звярнуцца да дзяцей з заўвагай, то можа здарыцца, што яна не толькі не супакойць, а, наадварот, узмоцніць узбуджэнне, што пагоршыць становішча. Калі дзіця знаходзіцца ў такім стане, то ніколі не трэба патрабаваць, каб дзіця тут-жа прасіла прабачэння.

Трэба сказаць некалькі слоў і аб тоне, у якім дарослыя звяртаюцца да дзяцей. Дзеці адчуваюць тон нават мацней, чым змест слоў, і рэагуюць на яго энергічнай. Узбуджаны тон з'яўляецца моцным раздражняльнікам нават для дарослых, а на дзяцей дзейнічае амаль безадмоўна. Дзеці, асабліва моцныя і бойкія, успыхваюць пры гэтым, як порох. Ад павышанага тону некаторыя з дзяцей прыходзяць у стан рэзкага ўзбуджэння. У іншых узнікае моцнае тармажэнне, і яны ўпадаюць у стан упартасці. У выніку ў дзяцей псуецца характар. А дарослыя замест таго, каб абяззброіць дзяцей самавалоданнем, дазваляюць сабе таксама ўзбуджацца.

Мы можам прапанаваць бацькам такі прыём. Калі вас моцна расхвалывала дзіця, калі кроў хлынула ў галаву і вы страцілі здольнасць спакойна разважаць, прымусьце сябе адыйсці ў бок, хоць да акна, зрабіце тры павольныя глыбокія ўздыхі. Калі вам удалася своечасова зрабіць гэта, вы гарантаваны ад паспешнай рэакцыі.

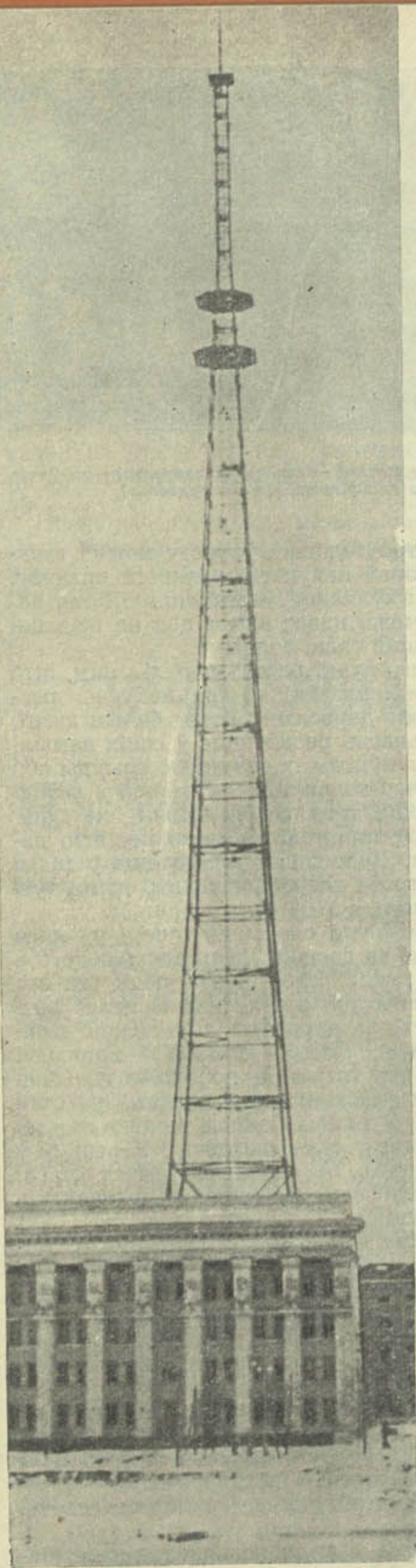
Пры выхаванні дзіцяці трэба ведаць яго добрыя якасці, захапіцца за іх, як за вядучы ланцуг, і, развіваючы іх, выходзіць асобу станоўчым спосабам, а не толькі шляхам барацьбы з недахопамі.

У заключэнне напамнім нашым чытачам словы А. С. Макаренкі:

«Выхаванне дзяцей — самая важная галіна нашага жыцця. Нашы дзеці — гэта будучыя грамадзяне нашай краіны і грамадзяне свету. Яны будуць тварыць гісторыю. Нашы дзеці — гэта будучыя бацькі і маці, яны таксама будуць выхавальнікамі сваіх дзяцей. Нашы дзеці павінны вырасці цудоўнымі грамадзянамі, добрымі бацькамі і маці. Але і гэта — не ўсё: нашы дзеці — гэта наша старасць. Правільнае выхаванне — гэта наша шчаслівая старасць, дрэннае выхаванне — гэта наша будучае гора, гэта нашы слёзы, гэта наша віна перад іншымі людзьмі, перад усёй краінай».

Л. В. ПІСАРАВА,
дацэнт

СЯДЗЕМ ЛЯ ТЭЛЕВІЗАРА

Вышка Мінскага тэлецэнтра.

Спартсмены ДСТ «Буравеснік» дзейна рыхтуюцца да VI Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў. Лепшыя акрабаты Міхаіл Ільін і Галіна Іванчанка ў студыі тэлебачання выконваюць нумар, які пакажуць на фестывалі. (Здымак справа).

У Мінскай студыі тэлебачання. Старэйшая спартсменка Беларусі Зоя Францаўна Бальшанова выступае ў студыі тэлецэнтра. Справа ад яе — дыктар Алена Васільеўна Сакалова.

ЗЯЮЧЫ ноччу чырвонымі агеньчыкамі, узнімаецца над горадам велізарная вышка — мачта Мінскага тэлецэнтра. Вышыня яе 180 метраў. На мачце ўстаноўлена антэна вышынёй у 12 метраў і вагой каля двух тон.

Пяць раз у тыдзень праз гэтую антэну ідуць у эфір тэлевізійныя перадачы. Дзесяткі тысяч людзей, сядзячы ў сябе дома, глядзяць кінокарціны, канцэрты, спектаклі, гутаркі і лекцыі на грамадска-палітычныя і навуковыя тэмы, выступленні перадавікоў вытворчасці і сельскай гаспадаркі, майстроў спорту, якія раскажваюць аб сваіх дасягненнях, дзеляцца вопытам.

Перадачы Мінскай студыі тэлебачання глядзяць не толькі жыхары Мінска, але і многіх іншых гарадоў — Барысава, Маладзечна, Валожына, Асіповіч, Пухавіч, Стаўбцоў, Баранавіч... Перадачы з Мінска прымаюцца таксама ў Оршы, Пінску і нават у Смаленску. Усё шырэй і шырэй становіцца аўдыторыя тэлебачання. Ні адзін тэатр у свеце, ні адна канцэртная зала, ні нават стадыён не змесціць такой велізарнай масы глядачоў.

Мінскі тэлецэнтр пачаў працаваць 1 студзеня 1956 года. Па-

куль пушчана толькі першая чарга — тэлекінопраекцыйная, з якой можна даваць у эфір толькі кінокарціны.

Многіх чытачак часопіса цікавіць: як-жа адбываецца перадача спектакляў і кіно, як арганізуюцца перадачы?

Большасць перадач праводзіцца ў невялікай студыі размерам у 100 кв. метраў. Хутка ўвойдзе ў

Ажыла старая кузня,
Каля горна валатузня:
Ціку-так! Ціку-так!
Малаточкі б'юць у такт.

Дзінь-бум-ах! Дзінь-бум-ах!
Ходзіць молат у руках.
Мігам рукі каваля
Шуфель высыплюць вугля
У палаючы агонь.
Дзіню-бонь! Дзіню-бонь! —

Малаточкі па кавадлу
Лупяць дружна і заядла.
Паглядзі — і ўжо гатовы
Коням новыя падковы.

Маладыя кавалі
Хутка коней падкулі.
З-пад рукі умелай, пореткай
Шпарка сыплюцца загвоздкі.

Для калгаснай чорнай глебы
Плуг паправілі як трэба.
Тут завеса, тут замок,
Тут акованы вазок.

Ажыла старая кузня,
Каля горна валатузня:

Ціку-так! Ціку-так!
Малаточкі б'юць у такт.

строй вялікая студыя ў 300 кв. метраў, з якой можна будзе весці спектаклі драматычных і нават опернага тэатраў, канцэрты вялікіх музычных калектываў. Такія перадачы называюцца студыйнымі. З атрымання перасоўнага тэлецэнтра можна будзе весці пазастудыйныя перадачы: з месца падзеі, з тэатра, са стадыёна, з прадпрыемства, з калгаса на адлегласці да 20 кіламетраў.

Студыйныя павільёны — спецыяльна абсталяваныя памяшканні, ізаляваныя ад знешніх гукаў і механічных перашкод. У кожнай студыі ўстанаўліваюцца перадачныя тэлевізійныя камеры, падобныя на кінакамеры. Раней, чым з'явіцца на экране тэлевізара, вобраз праходзіць праз некалькі вузлоў тэлевізійнай апаратуры і ў першую чаргу праз тэлевізійную камеру. У камеры ўстаноўлена перадачная трубка, на якую праз аб'ектыў пападае вобраз. У перадачнай трубцы адбываюцца складаныя працэсы пераўтварэння вобраза ў электрычныя сігналы, якія далей ідуць у эфір і прымаюцца на тэлевізарах зноў-такі ў выглядзе вобраза. У час тэлевізійнай перадачы гук сінхронна су-

праваджае вобраз праз устаноўленыя ў студыі мікрафоны.

Студыя сабрала ўжо значны музычны фонд канцэртаў майстроў мастацтва, знятых на кіноплёнку. Ёсць канцэрты такіх выдатных майстроў, як Міхайлава, Шпілер, Крыўчэні, Скабцова, Леакадзіі Масленікавай, Петрова, Івановай, Плісецкай, Лісіцыяна, Ірыны Масленікавай, шмат канцэртаў у выкананні лепшых майстроў саюзных рэспублік і краін народнай дэмакратыі, эстрадных канцэртаў аркестра пад кіраўніцтвам Уцёсава, аркестра пад кіраўніцтвам Эдзі Рознера і розныя іншыя эстрадных нумары.

У 1957 годзе студыя тэлебачання будзе праводзіць свае ўласныя кіноздымкі, што дазволіць значна расшырыць праграму перадач, наблізіць іх да жыцця, аператыўна асвятляць многія падзеі. Для больш шырокага і аператыўнага паказу бягучых падзей мы прыцягнулі да работы кіноаматараў, якія маюць свае вузкаплёначныя кіноапараты. Гэта свайго роду карэспандэнты студыі тэлебачання. Так, напрыклад, група кіноаматараў зняла кастрычніцкі святочны парад і дэманстрацыю, і мы здо-

лелі паказаць іх у той-жа дзень увечары.

Многіх цікавіць, як арганізуюцца і праводзяцца перадачы па тэлебачанню. На кожную перадачу заўсёды пішацца сцэнарый, у якім асабліва ўвага ўдзяляецца ўсяму таму, што будзе паказана. Сцэнарый зацвярджаецца, і рэжысёрская брыгада пачынае рэпетыраваць перадачу. Рэпетыцыі неабходны ва ўсіх выпадках — як пры выступленні акцёраў, так і пры выступленні рабочых-наватараў, — каб ліквідаваць усе недахопы.

Развіццю тэлебачання партыя і ўрад удзяляюць выключную ўвагу. За шостую пяцігодку прадугледжана ўвесці ў строй 75 тэлецэнтраў. Уся краіна будзе апаясана радыёрэлейнай сеткай. Яна дапаможа прымаць, напрыклад, у Мінску маскоўскія і ленінградскія перадачы.

Апошнія дасягненні тэлэтэхнікі дазваляць увесці новыя арыгінальныя формы тэлевізійных перадач, узбагаціць глядзельнымі эфектамі, стварыць рухомыя дэкарацыі і многае іншае.

М. ДОСІН,
дырэктар Мінскай студыі
тэлебачання.

УСЛАЎЛЕНАЯ МУЖНАСЦЬ

ДАЧКА рускага афіцэра Надзежда Андрэеўна Дурава—адна з тых выдатных патрыёткаў, якія з'явіліся гонарам рускага народа, прымуцілі сабой захапляцца не толькі сучаснікаў, але і патомкаў. У сваіх «Запісках» гэтая першая ў Расіі жанчына-афіцэр, «кавалерыст-дзяўчына», як яе празвалі ў арміі, піша: «Сядло было маёй першай калыскай, конь, зброя і палкавая музыка—першымі дзіцячымі цацкамі і забавамі».

У 1806 годзе, у перыяд пачатку вайны з напалеонаўскай Францыяй, Надзежда Дурава, пераапрунуўшыся ў мужчын-

скае адзенне, уцякае з дому ў дзеючую рускую армію, дзе ва ўланскім палку выдае сябе за памешчыцкага сына Александра Дурава. Мужная жанчына ўдзельнічае ў самых славутых бітвах супроць напалеонаўскіх войскаў: пры Фрыдландзе, пад Смаленскам, на Барадзінскім полі. Яна праяўляе выдатную храбрасць, атрымлівае некалькі воінскіх узнагарод, афіцэрскае званне, становіцца ардынарцам у фельдмаршала М. І. Кутузава і доўгі час скрывае, што яна... не мужчына.

Калі, нарэшце, выявілася, хто ў сапраўднасці карнет Александр Дураў, то па асабіста-

Сцэна з оперы «Надзежда Дурава» ў пастаноўцы Беларускага дзяржаўнага ордэна Леніна Вялікага тэатра оперы і балету. Фото І. Салавейчыка.

му дазволу Александра І выдатная патрыётка атрымала права застацца ў арміі, лічычыся «афіцэрам Александравым».

У 1816 годзе, у трыццацітрохгадовым узросце Надзежда Дурава выйшла ў адстаўку з пенсіяй, у чыне штабротмістра рускай арміі. Праз некаторы час з'явіліся яе «Запіскі»—ўспаміны аб пражытым і перажытым. Яны атрымалі высокую ацэнку ў вялікага Пушкіна, які прызнаў у Надзеждзе Дуравай і незвычайны літаратурны талент. Так у апошнія гады свайго жыцця Надзежда Андрэеўна Дурава стала вядомай пісьменніцай—аўтарам раманаў і апавесцей.

Аматар гісторыі можа, вядома, прыдрацца да новага опернага спектакля «Надзежда Дурава» ў Беларускам дзяржаўным ордэна Леніна Вялікага тэатры оперы і балету. Сапраўды, аўтары новай савецкай оперы—беларускі кампазітар, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР А. В. Багатыроў і лібрэтыст І. І. Келер (а разам з ім і перакладчык тэксту на беларускую мову А. С. Вялюгін) не заўсёды і не ва ўсім строга следуюць за гістарычнымі фактамі.

Аднак праўдзівасці оперы ніколі не перашкаджае, а наадварот—робіць падзеі рамантычна яшчэ больш усхваляванымі такое «адступленне» ў спектаклі, калі бацька Надзежды хоча, нібы, выдаць дзяўчыну замуж за памешчыка Чарнова, тады як яна кахае гусара Палонскага. У сапраўднасці-ж Дурава перад адыходам у армію была ўжо некалькі год замужам. Можна ўказаць і на такі не «строга гістарычны» факт: у оперы Надзежда выдае сябе за карнета Александра, хоць, як вядома, гэты чын і прозвішча ёй былі прысвоены царом Александрам І пасля таго, як ужо выявілася, што яна не мужчына. Але паўтараем: гэтыя «вольнасці»

абыходжання з гістарычнымі фактамі ніколі не ўплываюць на ўспрыняцце слухачамі оперы сапраўдных падзей з перыяду барацьбы Расіі супроць напалеонаўскіх полчышчаў.

Што самае цікавае ў оперы «Надзежда Дурава»? (Дырыжор—нар. арт. БССР Л. Любімаў, пастаноўшчык—нар. арт. СССР Л. Александровіч, мастак—нар. мастак БССР С. Нікалаеў). Што лепш за ўсё ўдалося тэатру ў яго аднайменнай пастаноўцы, у рабоце выканаўцаў?

Опера «Надзежда Дурава»—гістарычны музычна-драматычны твор не толькі таму, што гераіня ўзята з гісторыі рускага народа. Усе падзеі разгортваюцца тут на гістарычным, народным фоне, намалёваным буйным планам, шырокімі мазкамі. Аўтары оперы правільна зразумелі і перакладнаўча падкрэслілі, што мужнасць і патрыятызм гераіні былі народжаны ўсім складам натуре рускага народа, яго мысленнем, імкненнем абараняць любой цаной, не шкадуючы нават жыцця, сваю Радзіму ад чужаземных захопнікаў. Харавыя эпізоды оперы глыбока хваляюць народнасцю музыкальнай мовы, рознастайнасцю выказвання пачуццяў народа («Лябёдушка», «Усе салдацікі прызадумаліся», фінальны хор першага дзеяння і інш.).

Аматары спеваў таксама знойдуць у оперы рад захапляючых фрагментаў. Прыкладам могуць служыць арыя бацькі Дуравай у кабінёце Аракчэва, арыёзо Палонскага з першай і яго арыя з апошняй карціны (пасля ранення), арыя-песня Надзежды ў першым дзеянні, песня «Ходзіць баба між салдат»—Дзеніса Давыдава.

Вельмі ўдала вырашана рэжысёрам карціна чацвёртага дзеяння (у Аракчэва). Яна хвалюе, прымушае напружана сачыць за тым, што адбываецца. Адметны сваёй непасрэд-

насцю сцэны знаёмства Надзежды з Сергеем Палонскім, аб'яўлення вайны, сцэна Дзеніса Давыдава і сялянкі Сцепаніды і некаторыя іншыя. Але шмат прэтэнзій да рэжысуры за масавыя сцэны. У іх няма дынамікі, яркай мізансцэніроўкі; яны безаблічныя і не заўсёды зроблены па музыцы (пачатак трэцяй карціны, дзе Давыдаў прыязджае ў маёнтак).

Дэкарацыі спектакля заслугоўваюць усякай пахвалы. Добра аформлены стаянка уланскага палка, памешчыцкі маёнтак, стаянка рускіх войск пасля Барадзінскага бою.

Вялікая і плённая работа па стварэнню вобразаў прароблена выканаўцамі спектакля.

Вобраз Надзежды — творчая ўдача і народнай артысткі БССР К. Кудрашовай і артысткі Л. Галушкінай. Кожная пасвойму малое гераіню: Надзежда ў К. Кудрашовай — вельмі шчырая, непасрэдная; Надзежда — Галушкіна — больш гераічная, валявая.

Не ўсюды роўна вядзе сваю партыю бацька Дуравай — народны артыст БССР М. Зюванай. У першай карціне ён сцэнічна напружаны, неяк сжаваны, але затое ў сцэне ў Аракчэева стварае вельмі добры вобраз чалавека, у якім змагаюцца пачуцці бацькі, які любіць сваё дзіця, і патрыёта, які аддае дачку вайне.

Артыст Г. Дзмітрыеў стварае поўнакроўны вобраз гораха закаханага, мужа афіцэра. Артыст крыху траціць пачуццё сцэнічнай праўды ў сцэне смерці — яго душэўныя і фізічныя пакуты змарочысты, што асабліва падкрэсліваецца фарсіроўкай гуку.

Народны артыст БССР Н. Ворвулеў у ролі Дзеніса Давыдава вельмі абаяльны, але, на наш погляд, злёгка асучасніў свайго героя, з-за чаго вобраз неяк траціць гістарычную праўдзівасць.

Хочацца павіншаваць маладую артыстку А. Курсававу з паспяхова створаным ёю вобразам сялянкі Сцепаніды. Вельмі натуральна трымаецца на сцэне заслужаная артыстка БССР Т. Шымко — Юленька, дачка памешчыцы.

Каларытна малое вобраз графа Аракчэева артыст С. Івашчанка. Запамінаюцца і іншыя, нецэнтральныя персанажы спектакля: палкоўнік (арт. В. Лубяны), Лунін (засл. арт. БССР Н. Лазараў).

У рэпертуар Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балету ўвайшоў новы, патрэбны і ва многім цікавы спектакль. Гораха павіншваем з поспехам аўтара і выканаўцаў, апеўшых мужнасць дачкі вялікага рускага народа.

І. НІСНЕВІЧ.

Пам'ятыныя СУСТРЭЧЫ

К. А. Зварыкіна.

СНЕЖАНЬ для нас, савецкіх шахматыстак, мае асаблівае значэнне. Штогод у гэтым месяцы праводзіцца фінал чэмпіянату СССР па шахматах сярод жанчын. Шлях да фіналу вельмі доўгі і шматступенны. Спартсменкі пачынаюцца ў калектывах. Каб трапіць у фінал, трэба прайсці рад этапаў. А з кожным новым этапам барацьба становіцца ўсё цяжэй, усё складаней. А чаму? Ды таму, што нашы шахматысткі, якія прайшлі савецкую школу шахматнага майстэрства, мацнейшыя ў свеце.

Снежань 1956 года вярнуў мне званне чэмпіёнкі краіны. Гэтае званне я ўжо насіла двойчы: у 1951 і ў 1953 гадах. У Днепрапятроўск на XVIII першынство СССР я выехала поўная надзей і прагла рэваншу. З 17 маіх саперніц самымі небяспечнымі былі міжнародныя майстры: чэмпіёнка краіны Валенціна Барысенка, былая чэмпіёнка СССР Ларыса Вольперт і экс-чэмпіёнка свету Людміла Рудэнка. Нямала сюрпрызаў магла прыпаднесці і моладзь.

У першых пяці турах я атрымала чатыры перамогі, адну партыю закончыла ўнічыю і, набраўшы 4½ ачка, стала лідэрам турніру. Затым мяне абганяла леныградка Вольперт. Яна атрымала запар чатыры перамогі і пасля дзевяці тураў мела 8 ачкоў. За той-жа час я выйграла толькі дзве партыі; партыі з Рудэнка і Барысенка зьяля ўнічыю. Вольперт яшчэ доўга трымала лідэрства. Мне прыходзілася напружыць усе сілы, каб прасвет паміж мной і ёю не перавышаў поўачка. За мной па пятах ішла чэмпіёнка Саюза свёрдлаўчанка Барысенка... Калі я сыграла з Вольперт унічыю, у маёй ігры настаў той пералом, які вядзе да добрага фінішу. Стала ясна, што мы трое зоймем прызавыя месцы. Але ў якім парадку?..

У перадапошнім туры сустрэліся Вольперт і Барысенка. Ад гэтай партыі залежала і маё становішча ў чэмпіянаце. Але ні адна з іх не здолела дабіцца перавагі, і партыя закончылася ўнічыю. Гэта павысіла мае шанцы. У гэтым-жа туры я перамагла бакінскую спартсменку Т. Затулаўскую, і я аказалася ўжо ўперадзе Вольперт на поўачка.

Дыстанцыя ў поўачка ў апошнім туры вельмі кароткая, каб самасупакоіцца. Таму я іграла агрэсіўна і перамагла леныградку Р. Эстэркіну. Але і Вольперт выйграла сваю сустрэчу. Так мы і фінішавалі. Выйграўшы 10 партый і зьвеўшы 7 унічыю, я набрала

13½ ачка. Вольперт набрала 13 ачкоў, а Барысенка — 11½.

Так я заваявала ў трэці раз залаты медаль чэмпіёнкі Савецкага Саюза. Думаю, што беларускіх «балельшчыкаў» гэта ўзрадавала.

У той час, як я змагалася ў Днепрапятроўску, беларускія шахматысты рыхтаваліся да матчу з камандай Польскай Народнай Рэспублікі. 8 мужчын і 2 жанчыны — такі быў склад кожнай каманды. Гонар Беларусі абаранялі гросмайстар І. Балеслаўскі, міжнародны майстар Г. Верасаў, майстар Б. Гальдэнаў, В. Сайгін, А. Сакольскі, А. Суэцін, кандыдат у майстры А. Ройзман і А. Шагаловіч. На жаночых дошках ігралі маладая шахматыстка чэмпіёнка БССР 1956 г. Клара Скегіна і я.

У выключна цёплых і прязных абставінах прайшла наша сустрэча з польскімі шахматыстамі. Мне давялося сустрэцца за дошкай са шматразовай чэмпіёнкай Польшчы Крысцінай Голуй. Першую партыю я іграла белымі і пасля непрыкметнай памылкі Крысціны атрымала пазіцыйную перавагу, а затым дабілася перамогі. Скегіна, якая не мела вопыту міжнародных сустрэч, вельмі хвалявалася, што адбілася на яе ігры. Яна сыграла ўнічыю з майстрам Аннай Юрчынскай.

Затым мы сустрэліся з польскімі сябрамі ў другі раз, абмяняўшыся колерам фігур. І чорнымі я выйграла ў чэмпіёнкі Польшчы. Скегіна ніяк не магла аправіцца ад хвалявання, другую партыю іграла няўпэўнена і прайграла.

Вельмі добра сыграў мужчынскі склад нашай каманды. Матч закончыўся перамогай каманды Беларусі з лікам 13½ : 6½.

Новы год мы сустрэлі з нашымі польскімі сябрамі за адным сталом. Гаварылі пра дружбу паміж савецкім і польскім народамі, пра творчыя сустрэчы ў будучым.

К. А. ЗВАРЫКІНА,
міжнародны майстар, чэмпіёнка СССР.

ДОБРЫЯ ПАРАДЫ

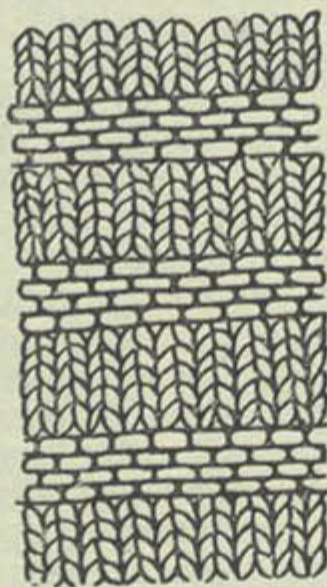

Звяжыце самі

Жакет, які прапануецца тут, зручны як для работы, так і для дому. Жакет — злёгка прылягаючы ў таліі, рукавы цэльнавязаныя, поўдоўгія, каўнер шалем, зацэжка на 3 гузікі. Рукавы можна звязаць і доўгія.

Жакет вяжацца пруткамі сярэдняй таўшчыні з ваўнянай пражы светлых таноў. Рэкамендуецца колеры: бэзавы, шэры, густаружовы. Вага воўны 350—400 грамаў. На рысунку вы бачыце зменшаны чарцёж выкрайкі жакета (48 размер). Вымярэнні на чарцяжы даюцца ў сантыметрах.

Ніжэй прыводзім разлік вязання жакета (кожную дэталі пачынаць знізу), пры шчыльнасці воўны — 13 вочак на 5 см па шырыні і 24 вочкі на 5 см па даўжыні.

Правая полка. Набярыце на пруткі 68 вочак і вяжыце, чаргуючы два рады вываратных вочак, 6 радоў верхніх і г. д. (гл. узор на здымку). Звяжыце 8 см без змен, пасля чаго спускайце (да таліі) з левага боку па аднаму вочку праз кожныя 1,5 см — 4 разы. Ад таліі дадавайце з левага боку па

аднаму вочку ў кожным радзе вязання — усяго 32 вочкі.

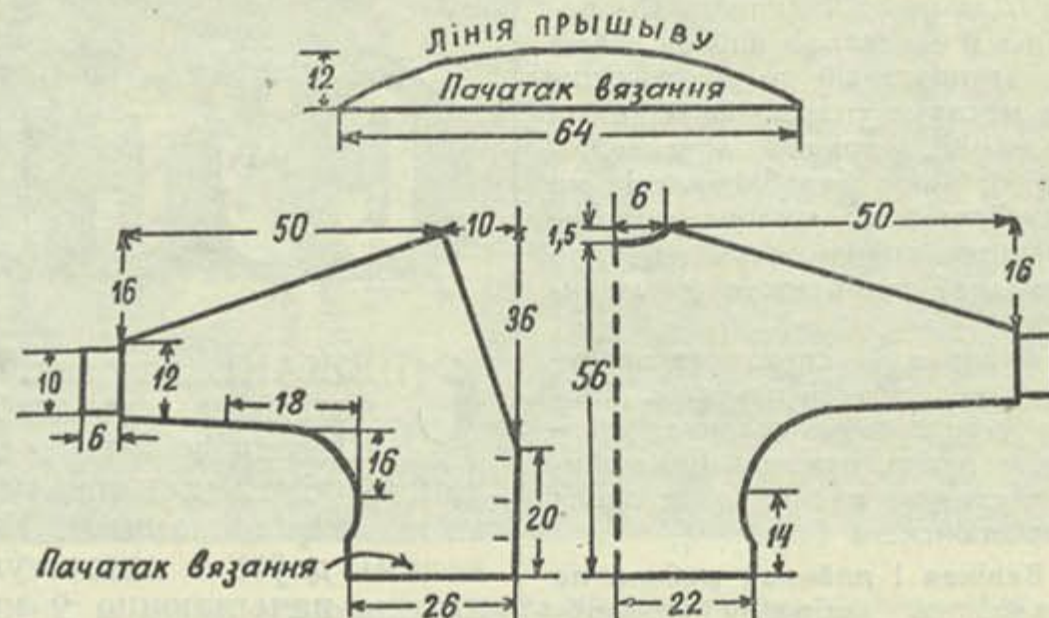
Адначасова з правага боку (на вышыні 20 см) пачынайце спускаць па аднаму вочку праз кожныя 6 радоў.

З левага-ж боку, дадаўшы 32 вочкі, набярыце на пруткі 110 вочкаў і вяжыце без змен 12 см. Затым спускайце (для атрымання лініі скосу рукава) па два вочкі ў кожным радзе 20 раз і па аднаму вочку ў кожным радзе 36 раз.

На правай полцы вывязваюцца тры вочкі для гузікаў.

Левую полку вяжыце паводле таго-ж разліку, як і правую, толькі збаўкі для выразу каўнера рабіце з левага боку дэталі, а рукаво вывязвайце з правага.

Спінка. Набярыце на пруткі 114 вочак. Вяжыце, спускаючы і дадаючы вочкі, як пры вязанні полак, — лініі

рукавоў і бакі павінны быць у спінкі і полак аднолькавыя. Звязаўшы ў даўжыню 54,5 см, спусціце ў сярэдзіне падрад 18 вочак на гарлавіну, затым у кожным радзе яе збаўляйце па аднаму вочку.

Каўнер. Набярыце 220 вочак. Звяжыце два рады вываратнымі вочкамі, астатнюю частку — верхнімі. Спу-

скайце з кожнага боку ў адным радзе па два вочкі, у другім — па аднаму.

Манжэт. Набярыце на пруткі 52 вочкі і вяжыце панчошнай вязкай 6 см.

Зборка жакета. Звязаныя дэталі адпарце прасам праз вільготны шматок матэрыі. Затым сшыўце дэталі спінкі і полак і прышыўце каўнер і манжэты.

Вышыўка тамбурам або шво-ланцужок

Гэтая вышыўка асабліва пашырана сярод народаў Закаўказзя і Сярэдняй Азіі. Там вышываюць у пяльцах, якія называюцца «тамбур». Адсюль і назва шва — «тамбурнае». Гэтае шво выконваецца і на машыне, і іголкай або вязальным кручком. Кручком працаваць значна хутчэй.

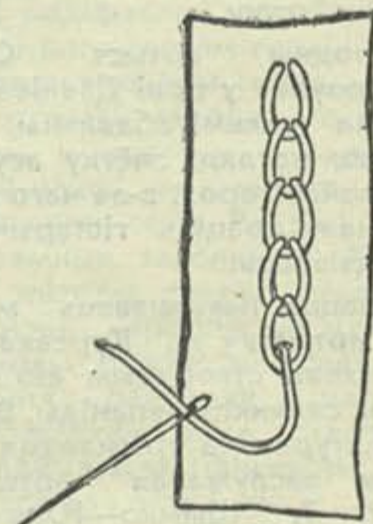
Пры вышыўцы кручком бяруць тканіну не вельмі шчыльную. Тамбурным швом абводзяць контур у вышыўках, аздабляюць дзіцячую бялізну, адзенне. Гэтым спосабам добра зашываць вялікія гладзевыя рысункі, кла-

дучы адно шво побач з другім. Тамбурам вышываюць таксама цюбечейкі, дыванчыкі, падушкі. Спачатку зашываюць лінію контуру ў гладзевых рысунках, затым запаўняюць унутраную плошчасць.

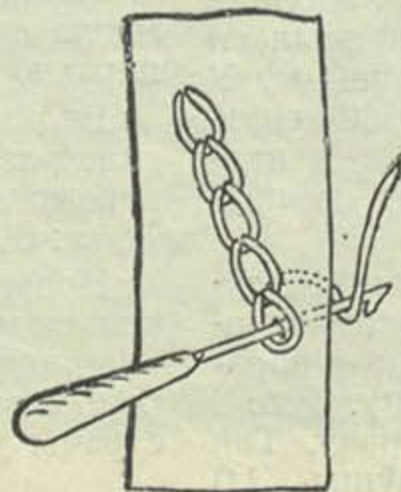
Пры вышыўцы іголкай замацоўваюць нітку на тканіне, іголку выводзяць на адну-дзе ніткі (на сябе шво пракладаюць злева направа) ад месца замацавання, затым у той-жа пракол уводзяць іголку, назад нітку не працягваюць пад пальцы, утвараецца пятля, у якую праз тры-пяць нітак (ідучы па контуры) уколваюць іголку ў пятлю, што пры гэтым утварылася, і зацягваюць, і так працягваюць далей. (Тэхніка выканання паказана на рысунку.)

Пры вышыўцы кручком ніткі павінны быць пад пальцамі, кручок у правай руцэ звернуць пальцаў. Зра-

біўшы кручком пракол з правага боку, зачэпляюць нітку і выцягваюць яе на правы бок; пакінуўшы пятлю на кручку, робяць новы пракол, ідучы далей па кон-

туры рысунка; падхопліваюць нітку з левага боку, працягваюць яе праз тканіну і праз папярэднюю пятлю, што засталася на кручку, і так працуюць да канца. Трэба сачыць, каб усе шыўкі і петлі рабіліся роўнамерна і не сцягвалі матэрыялу. Тэхніка гэтага шва не складаная. Вышыўка вельмі хуткая выконваецца і выглядае прыгожа.

МЫЦЦЁ І ПРАСАВАННЕ ВЫШЫТЫХ РЭЧАЎ

Трэба ўмець не толькі прыгожа вышыць, але і вымыць і выпрасаваць вышытую рэч.

Асабліва асцярожна і ўважліва трэба мыць рэчы, вышытыя шаўковымі ніткамі. Вышываць іх лепш на шэрым палатне, часам на цёмных шчытных тканінах. Калі ніткі крыху і пусцяць фарбу, то яна не так будзе прыкметна.

Вышытыя шоўкам рэчы часта мыць не трэба. Вышыўкі на шэрым палатне трэба добра вытрасці, успырсуць вадой і добра прапрасаваць. Тады яны будуць мець свежы выгляд.

Мыць іх трэба ў ледзь цёплай вадзе. Замест мыла лепш ужываць мыльную стружку або мыла лазневае, дзіцячае, без шчолаку. У вадку дадаваць крыху солі. Рэчы не намыльваць, а мыць у мыльнай пене. Месцы, дзе пакладзена вышыўка, злёгка адціскаць рукамі. Калі яна вельмі брудная, то прамыць два разы. Пры выпалоскванні дадаць у вадку абавязкова крыху воцату. Воцат надае шоўку блыск. Рэч асцярожна выціснуць рукамі і загарнуць у сухі ручнік. Перад прасаваннем добра ўстрасануць.

Парт'еры, сурвэткі і ін-

шыя цяжкія рэчы можна павесіць, каб крыху падсохлі.

Усе невялікія рэчы можна прасаваць адразу на мяккай і гладкай падсцілцы. Нельга прасаваць на тоўстых тканінах, напрыклад, на вафельным ручніку і да т. п., бо іх малюнак адаб'ецца на вышыўцы. Прасаваць трэба па левым баку, спачатку па нітцы тканіны, потым супроць. Пры гэтым прас трэба моцна прыціскаць, каб выразна выдзеліўся малюнак. Навышытыя месцы можна прасаваць і па правым баку тканіны. Крухмаліць шаўковую вышыўку не трэба.

Рэчы, вышытыя ніткамі муліна, мыюцца лягчэй. Іх можна развешваць і сушыць, не баючыся, што пусцяць фарбу.

Усе рэчы, вышытыя белым ажуром, праразной гладзю, сеткамі, мярэжкамі, трэба мыць у цёплай вадзе без солі і воцату, абавязкова крухмаліць і сачыць, каб не перасохлі, прасаваць вільготнымі, спачатку па левым, потым па правым, потым зноў па левым баку, добра націскаючы прасам. Свежа выпрасаваныя рэчы не трэба адразу складваць: няхай паляжаць і добра прасохнуць.

Е. КРАСІЧКАВА.

ДАГЛЯДАННЕ ВАЛАСОЎ

Не ўсе людзі маюць прыгожыя валасы. У некаторых валасы слабыя, тонкія, лёгкія і ў вялікай колькасці выпадаюць. Тлумачыцца гэта многімі прычынамі і частей за ўсё няўстойлівасцю нервовай сістэмы, парушэннем работы шчытападобнай залозы, недахопам вітамінаў у арганізме, няправільным рэжымам жыцця.

Найчасцей захворвае валасістая паверхня скуранага покрыва галавы. Гэта — так званая **тлустая себарэя**, пры якой з'яўляюцца буйная перхаць і моцны сверб. Валасы робяцца салёныя, зліпаюцца, маюць непрыемны блішчасты выгляд. Усе гэтыя з'явы прыводзяць да нядобрага выніку — аблысення.

Пры такім стане скуры на галаве неабходна высветліць і ліквідаваць агульныя прычыны захворвання і захаўваць наступныя правілы: мыць галаву адзін раз у 6—7 дзён; летам лепш за ўсё ўжываць гліцэрынавае мыла, зімой — дзягцярнае ў бруску. Калі валасы занадта тлустыя, можна мыць галаву мыльным спіртам. Апа-

лоскваць валасы вадой з дадаткам воцату.

Добра мыць галаву растворам гарчыцы. Вазьміце 1—2 чайныя лыжкі гарчыцы, растварыце ў 2—3 літрах гарачай вады і ў ёй без мыла мыйце галаву.

Акрамя правіл даглядання такіх валасоў, рэкамендуем некалькі спосабаў лячэння.

Першы спосаб — уціранне пяціпрацэнтнага сернагліцэрынавага спірту (на 100 г спірту 5 г асадачнай серы і 5 г гліцэрыны — па рэцэпту ўрача). Гэты раствор, спачатку узбаўтаўшы, уцірайце ў валасы штодзённа на працягу чатырох дзён; пяты дзень прапусціце, а на шосты дзень вымойце галаву. Такое лячэнне практыкуйце на працягу паўтара месяца.

Ёсць яшчэ спосаб, якім карыстаюцца галоўным чынам пры пачатку аблысення. Гэта — уціранне праз дзень настою раздражняльных сродкаў у спірце (на 100 г спірту па 10 г настою чырвонага перцу, шпанскай мушкі і стрыхніну — па рэцэпту ўрача). Гэтыя рэчы-

вы садзейнічаюць узмацненню росту валасоў.

Пасля ўцірання варта зрабіць лёгкі масаж галавы на працягу 3—5 хвілін (праз дзень). Рабіце гэта так: прыкладзіце шчыльна далоні рук да валасістай паверхні галавы і рухамі ўверх і ўніз старайцеся ссунуць скуру ад касцявой паверхні галавы. Рухі праводзьце рытмічна (у тры такты) і так перамяшчайце далоні па гарызантальнай лініі вакол усёй галавы, затым некалькімі пагладжваючымі рухамі зверху ўніз канцайце масаж.

Другі від захворвання, якое найчасцей сустракаецца, гэта — сухасць валасоў, так званая **сухая себарэя**. Пры гэтым адзначаецца паніжаная функцыя салёных залоз, салавыдзяленне недастатковае, з прычыны чаго развіваецца празмерная сухасць скурнага покрыва галавы. Сухасць выклікае дробнае лушчанне паверхневага слою скуры, з'яўляюцца дробная сухая перхаць і сверб. З прычыны ўсіх гэтых з'яў валасы танчэюць, цмянеюць, мяртвеюць, робяцца крохкія, ломкія, часта раздвойваюцца па даўжыні і ў выніку не толькі карацеюць, але і зусім выпадаюць. Утвараецца стойкая лысіна.

Лячыце такое захворванне наступным чынам: мыйце галаву адзін раз у 10—15 дзён дзіцячым або спермацэтавым мылам. Добра апалоскайце валасы (асабліва светлыя) вадой, даліваючы ў яе настой рамашкі. Можна мыць такія валасы таксама сыраквашай (2—3 дзённай) або яечным жаўткам.

Змачыце валасы тым ці іншым рэчывам, абв'язчыце галаву хвілін на 20—30, пасля гэтага добра прамыйце гарачай вадой (можна без мыла). Для лячэння такіх валасоў карысна лёгкае ўціранне 5-працэнтнай сернай мазі ў скуру галавы (праз дзень на працягу 1—2 месяцаў). Пасля гэтага рабіце ўціранні вадкага саставу з раздражняльнымі рэчывамі (на сумесь са 100 г спірту і 100 г двухпрацэнтнага раствору борнай кіслаты па 20 г настою чырвонага перцу, шпанскай мушкі і стрыхніну з дадаткам 20 г рыцыны). Такія ўціранні рабіце праз дзень на працягу 1—2 месяцаў. За год 3—4 курсы. Гэтыя ўціранні садзейнічаюць росту валасоў. Трэба таксама праводзіць масаж.

Як пры тлустай, так і сухой себарэі належыць абавязкова насычаць арга-

нізм вітамінамі С, В₁, В₂ (па рэцэпту ўрача або ў дражэ), а таксама ўводзіць канцэнтрат вітаміна А (калі няма захворвання печані), па 10—12 кропель на кавалак чорнага хлеба тры разы ў дзень да яды, на працягу 2 месяцаў. Такое лячэнне (з месячным перапынкам) трэба праводзіць 4 разы ў год.

Пры сухіх валасах рабіць перманент і фарбаваць валасы шкодна. У паасобных выпадках неабходна парадка з урачом-касметолагам або ўрачом па скурных хваробах.

Нярэдка да нас звяртаюцца з пытаннем, як збавіцца ад лішняга, непажаданага росту валасоў у жанчын на твары, на руках і нагах. У гэтым выпадку неабходна ўстанавіць прычыну бурнага росту валасоў, парадка з урачом-эндокрынолагам і лячыцца. Радыкальны спосаб вывядзення валасоў — электрапіляж, гэта значыць вывядзенне валасоў з дапамогай электрычнага току. Гэтым спосабам карыстаюцца не ўсюды, а толькі ў кабінетах урачэбнай касметыкі, дзе ёсць патрэбная ўстаноўка.

У хатніх умовах можна практыкаваць наступны спосаб. Калі развіццё валасатасці толькі ў пачатковай форме, можна праціраць трохпрацэнтным перакісам вадарода. Пры гэтым валаскі, што з'явіліся на твары, трацяць колер і робяцца менш прыкметныя. Пры ўзмоцненым росце валасоў, акрамя абясколервання, можна асцярожна падстрыгаць валасы нажнічкамі (пушковыя валасы стрыгчы нельга). Ні ў якім разе не варта валасы на твары галіць і вырываць пінцэтам. Гэта будзе садзейнічаць узмацненню росту валасоў.

Валасы на руках і нагах таксама трацяць колер, калі іх апрацаваць перакісам вадарода. Калі гэтага недастаткова, прарабіце наступнае: намыленую і распараную з дапамогай змочанага гарачай вадой шматка матэрыі скуру рук або ног пратрыце кавалкам пемзы. Для гэтага пемзу неабходна раней з аднаго боку адшліфаваць. Праціраць скуру па ходу валасоў трэба так, каб не выклікаць яе пачырванення. Пемза — вельмі жорсткі мінерал і сваёй жорсткасцю нібы зразае паверхневыя слаі воласа, станчае яго, атрафіруе і пакарочвае.

Л. РАДОЎСКАЯ,

урач-касметолаг.
(Час. «Работница»).

Аб тым, аб сім...

Пры чыстцы рыбы шмат клопатаў прыносіць луска, якая дрэнна сходзіць і адскоквае ва ўсе бакі. Калі перад чысткай рыбу апусціць у гарачую ваду, луска сходзіць лёгка.

*

Тонка раскачанае цеста бывае цяжка, не разарваўшы яго, перакласці на ліст. Гэта лёгка зрабіць, калі цеста пасыпаць злёгку мукой, навярнуць на качалку, перанесці на ліст і разгарнуць.

*

Мягкае ліпкае цеста лёгка раскачаць, пакрыўшы яго пергаментнай або прамасленай паперай.

*

Цырата захоўвае доўга бляск, калі яе адразу пасля куплі злёгку памыць халодным малаком і насуха працерці мяккім шматком.

*

Падсохлы сыр зноў робіцца мяккім і свежым, калі яго пакласці ненадоўга ў малако.

*

Нарэзаная цыбуля пры абсмажванні не так хутка падгарае, а робіцца залаціста-жоўтай, калі яе перад смажаннем абкачаць у муцэ.

*

Смажаніна з ялавічыны набывае востры смак, калі мяса за некалькі гадзін да гатоўкі змазаць гарчыцай і так тушыць.

*

Каб збіць яечныя бялкі ў пену, трэба акуратна аддзяліць жаўток ад бялка; калі дрэнна збіваецца, дадаць некалькі кропель лімоннага соку. Бялкі нельга збіваць у эмаліраванай або алюмініевай пасудзе. Ад эмалі можа адскочыць кавалачак і трапіць у ежу, а ў алюмініевай пасудзе бялок набывае шэры колер.

*

Надбітыя яйкі можна варыць у падсоленай вадзе, загарнуўшы іх у пергаментную паперу. Калі яйкі лопнулі ў час варкі, уліць у ваду крыху воцату — яйкі не выцекуць.

*

Гарох і фасоль дрэнна разварваюцца, калі ў вадзе шмат вапны, таму прамытыя гарох або фасоль трэба змачыць з вечара ў халоднай гатаванай вадзе і ў гэтай-жа вадзе варыць. Саліць у амаль гатовым выглядзе.

*

Макарон або локшына, адвараныя для гарніру, будуць смачней, калі ў ваду, акрамя солі, дадаць 1—2 (у залежнасці ад колькасці) бульённыя кубікі.

*

На старой бульбе пры варцы не з'явіцца сінія плямы, калі ў ваду дадаць крыху воцату.

*

Усе стравы з маньных круп будуць пышней, пухлей, калі, прыкладна за 1/2 гадзіны да гатоўкі, крупы замачыць у вадзе або малаце, даць ім разбухнуць, а потым варыць.

*

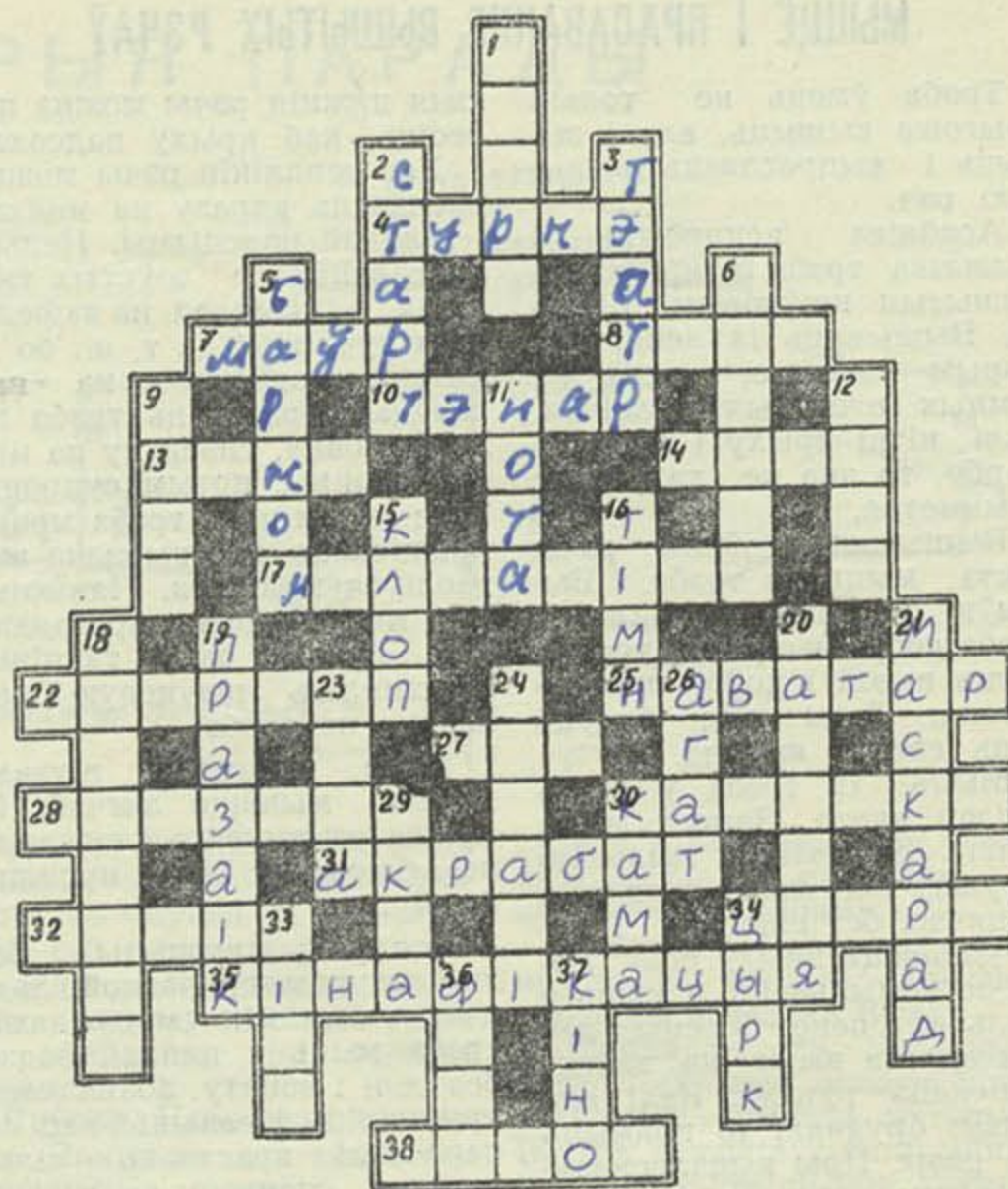
Белыя і светлыя шарсцяныя тканіны пры мыцці не садзяцца, калі ў мыльную ваду дадаць 2—3 сталовыя лыжкі нашатырнага спірту.

*

Бульба ў мундзірах ачышчаецца значна хутчэй, калі яе адразу-ж пасля варкі абліць халоднай вадой.

*

Рубленыя катлеты лепш вырабляюцца і не прыліпаюць адна да другой, калі дадаць у фарш крыху бульбянай мукі.

КРАСВОРД

Склала Тамара ЯКУШ

Па гарызанталі: 4. Кругавы маршрут. 7. Беларускі дзіцячы пісьменнік. 8. Пірожнае. 10. Мужчынскі голас. 13. Спартыўная прылада. 14. Аркестр. 17. Музычны інструмент. 22. Рыса характару. 25. Чалавек, які ўносіць новае ў работу. 27. Аповесць Н. Гоголя. 28. Айчына. 30. Грудзінка. 31. Цыркавы гімнаст. 32. Аснова. 34. Старадаўні шчыпковы музычны інструмент. 35. Развіццё сеткі кінатэатраў. 38. Зімовая спартыўная пляцоўка.

Па вертыкалі: 1. Практыкаванне для развіцця здароўя. 2. Пачатковы момант спаборніцтваў. 3. Памяшканне для сцэнічных паказаў. 5. Лекавы напітак. 6. Прыязныя адносіны. 9. П'еса Маякоўскага. 11. Музычны знак. 12. Прыклад. 15. Беларускі народны танец. 16. Урачыстая песня. 18. Архітэктурнае збудаванне. 19. Аўтар, які піша прозай. 20. Рэчыва, з якога складзены фізічныя целы. 21. Касцюміраваны бал. 23. Асноўны музычны матыў. 24. П'еса М. Горкага. 26. Цвёрды мінерал. 29. Прасвет у пакоі. 30. Прыток Волгі. 33. Энергія. 34. Памяшканне з арэнай. 36. Пэўны момант у развіцці якой-небудзь з'явы. 37. Від мастацтва.

На першай старонцы вокладкі — фотаэцюд В. Гундо-рына.

На чацвёртай — узор для вышыўкі.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 03421

Журнал «Работница и крестьянка» на беларускім мове. Выданне ЦК КП Беларусі.

Падпісана да друку 7/II-57 г. Адрас рэдакцыі. Мінск. Праспект імя Сталіна. Дом друку. Пакой 23. Тэлефон 3-17-51.

Друкарня імя Сталіна, Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 100 000 экз. Зак. 31.

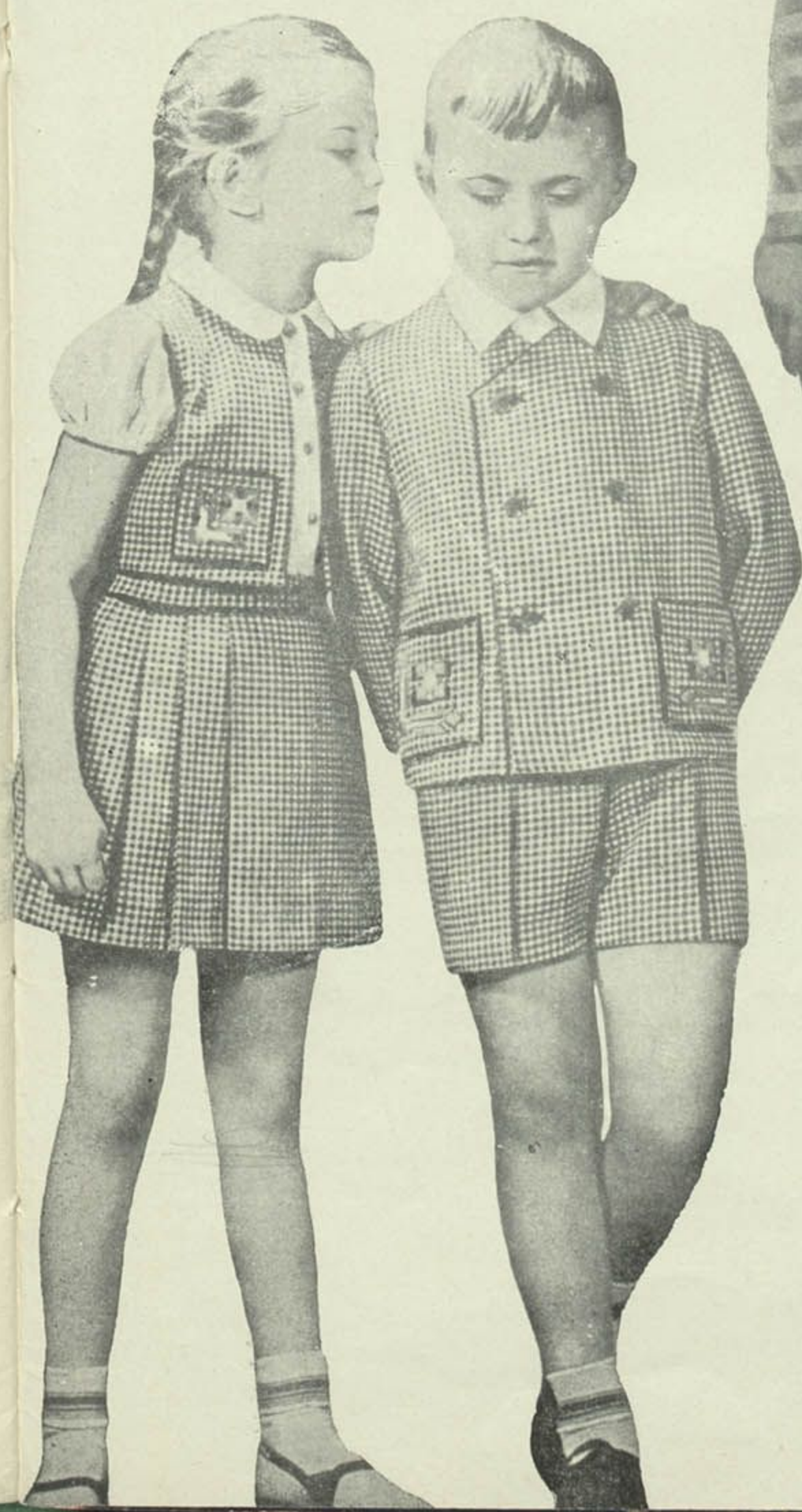
М О Д Ї

Касцюмы для дзяўчынкі і хлопчыка з баваўнянай тканіны ў дробныя клетачкі. Накладныя кішэні аздоблены яркай аплікацыяй. Кофточка і кашуля з піке.

Касцюм са шчыльнага штучнага шоўку, жакет прылягаючай формы. Спадніца прамая з высокім карсажам. Верх жакета ўпрыгожаны бантам кофты з аргандзі.

Летняе паліто і капішон з шарсцяной тканіны для дзяўчынкі. Паліто расклёшанае, са швом ззаду. На полачках застрочаны рэльефы, па лініі якіх прарэзаны кішэні. Капішон прышпільваецца.

Сукенка-касцюм з шоўку ў дробныя клетачкі. Жакет з цэльнакроенымі рукавамі і адрасной касой баскай. Каўнер — касы шаль, прышыты ззаду па выразу каўняра. Спераду шаль адступае ад бартоў полачак. Спадніца прамая двухшоўная, з мяккімі вытачкамі ад таліі.

1954 г.

